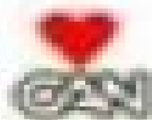
Patrick Modiano

KÖTÜ BİR İLKBAHAR

Fransızca aslından
çeviren
İNCİ GÜL

Patrick Modiano

KÖTÜ BİR İLKBAHAR

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-844-0 o Editions du Seuil, 1993 / Onk Ajans Ltd. Şti. / Can Yayınları Ltd. Şti. (19%) .

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları’nda dizildi, Özal Basımevi'nde basıldı. (1998)

Dizgi: Bedriye Başkan

Patrick Modiano

KÖTÜ BİR ÎLKBAHAR

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

İNCİ GÜL

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 -252 59 89 Fax: 252 72 33

Özgün adı Chien de Printemps

PATRICK MODIANO'NUN CAN YAYINLARI'NDAKİ KİTAPLARI

BİR GENÇLİK / roman EN UZAĞINDAN UNUTUŞUN / roman KÖTC BİR İLKBAHAR / roman YIKINTI ÇİÇEKLERİ! roman

Patrick Modiano, 1945’te Boulogne-Brillancourt’da doğdu. Öğrenimini Annecy’de ve Paris'te yaptı. *Patrick* Modiano’nun kendine özgü bir dünyan,

kendine özgü bir üslubu vardır. Geçmişle şimdinin birbiriyle iç içe verildiği bu dünyada, gençlik döneminin kargaşasına olgun yaşın gözlüğünden bakılır. Modiano, geçmişte yolculuğa çıktığında bunu bir bakıma, insanların kendi rollerini, yaşamın rastlantılarına göre üstlendiği bir dünyanın tiyatrosal yanını gözlerimizin önüne sermek için yapar. Son derece yalın bir üsluba sahiptir. *Modiano,* R«e des *Boutiques obscures* adlı romanıyla 1978'de Goncourt Ödülü kazanmıştır.

Dominique için

Ziller, elini kolunu sallayarak gelinmez ta buralara, Ziller, açık kapılar, yok olma öfkesi.

Bütün köpekler sıkılır,

Gitmişse sahipleri.

Paul Eluard

Francis Jansen ile 1964 yılının ilkbaharında, on dokuz yaşında tanıştım. Bugün onun hakkında bildiğim pek az şeyi anlatmak istiyorum.

Sabahın erken saatlerinde, Denfert-Roche-reau Meydanı'ndaki bir kahvede tanışmıştık. Yanımda benimle aynı yaşlarda olan bir kız arkadaşım vardı. Jansen de karşımızdaki masada oturuyordu. Gülümseyerek bizi izliyordu. Sonra yanındaki kumaş kaplı kanepenin üstünde duran çantadan bir Rolleiflex çıkardı. Hareketleri öylesine hızlı, öylesine gelişigüzeldi ki, objektifini üzerimize çevirdiğini son anda fark ettim. Demek bir Rolleiflex kullanıyordu. Ama o her fotoğrafını saran ışığı elde edebilmek için kullandığı baskı yöntemlerini ve kağıdı bilemem.

Tanıştığımız gün, nezaketen, ona göre en iyi f°toğraf makinesinin hangisi olduğunu sorduğumu hatırlıyorum. Omuz silkmiş ve bana aslında oyuncak mağazalarında satılan, siyah plastikten yapılmış, düğmesine basılınca su püskürten makineleri tercih ettiğini söylemişti.

Bize birer kahve ısmarlamış ve bizi yine model olarak önermişti. Ama bu kez dışarıda. Bir Amerikan dergisi onu Paris gençliği üzerine yapılan bir

söyleşinin resimlerini sağlamakla görevlendirmişti. O da ikimizi seçmişti işte. Böylesi hem daha kolay, hem de daha çabuk olacaktı. Amerika’dakiler memnun kalmasalar da hiç önemi yoktu. Para için yaptığı bu işten kurtulmak istiyordu. Kahveden çıkmış güneşin altında yürüyorduk, hafif aksanıyla:

— Berbat ilkbahar, dediğini duydum.

O mevsim sık sık tekrarladığı bir düşünce olmalıydı bu.

Bizi bir bankın üzerine oturttu, sonra da Denfert-Rochereau Bulvarı’ndaki bir sıra ağacın gölgelendirdiği bir duvarın önüne yerleştirdi. Bu fotoğraflardan bir tanesini sakladım. Kız arkadaşım ve ben bir banka oturmuşuz. Belki aradan çok uzun bir zaman geçtiği, belki de, o zamanlar bir aynanın önüne geçsek bizim göremeyeceğimizi Jansen objektifinden görebildiği için o resimdekilerin biz olmadığımız duygusuna kapılıyorum: Paris’te yitip gitmiş sıradan iki genç.

$

Oraya çok yakın olan Froidevaux Soka-ğı’ndaki atölyesine kadar ona eşlik ettik. Yalnız kalmaktan korktuğunu hissettim.

Atölye binanın zemin katındaydı, yol üzerindeki bir kapıdan doğrudan doğru^ içeri gi-rilebiliyordu. Burası beyaz duvarlı, geniş bir salon. Dipteki küçük merdivenle asma kata çıkılıyordu. Bir yatak tüm asma katı kaplamıştı. Salon yalnızca gri bir kanepe ve aynı renkte iki koltuk ile döşenmişti. Tuğla şöminenin yanında kahverengi deriden üç tane valiz üst üste yığılmıştı. Duvarlar bomboştu. Yalnızca iki resim. Resimlerden büyük olanı, sonradan adının Colette Laurent olduğunu öğrendiğim bir kadının fotoğrafıydı. Diğerinde iki adam yıkıntılar arasında iyice delinmiş bir küvetin içine oturmuştu. Adamlardan biri Jansen'di, henüz gençken. Çekingenliğime karşın, Jansen’e açıklama yapmasını İstemekten kendimi alamamıştım. Bana bunun, arkadaşı Robert Capa ile 1943 yılının Ağustos ayında Berlin’de çekilen resmi olduğunu söyledi.

Bu karşılaşmaya kadar Jansen adı bana yabancıydı. Ama Robert Capa’nın İspanya Savaşı fotoğraflarını görmüş, Çinhindi’ndeki ölümüyle ilgili bir

yazı okumuştum, kim olduğunu biliyordum.

Aradan yıllar geçti. Jansen ve Capa'nın izleri silineceğine, tam tersi oldu. Bu imge belleğimde o ilkbaharda olduğundan da canlı.

Resimde, Jansen sanki Capa'nın bir çeşit kopyası gibi ya da, daha iyisi, onun küçük kardeşi gibi duruyordu. Capa onu kanatları altına almış gibiydi. Capa, simsiyah saçları, karanlık bakışı ve dudaklarının köşesinden sarkan sigarası ile ne kadar cesareti ve yaşama sevincini simgeliyorsa, Jansen de, sarışın, zayıf, açık renk gözleri ve melankolik gülümsemesiyle o kadar huzursuz görünüyordu. Ve Capa'nın Jansen'in omzuna attığı kolu yalnızca dostça değildi. Ona destek olduğu da söylenebilirdi.

Koltuklara oturduk ve Jansen bize birer viski içmeyi teklif etti. Salonun bir ucuna gitti ve karanlık odaya dönüştürmüş olduğu eski bir mutfağın kapısını açtı. Sonra bize doğru geldi:

— Üzgünüm, ama viski kalmamış.

Kanepenin bir köşesinde, bacak bacak üstüne atmış, sanki konukluğa gelmiş gibi dimdik oturuyordu. Arkadaşım ve ben sessizliği bozmuyorduk. Oda beyaz duvarlarıyla çok aydınlıktı. Koltuklar ve kanepe birbirinden çok uzağa yerleştirilmişti. Bu da bir boşluk duygusu veriyordu. Jansen'in artık çoktan beridir burada oturmadığı sanılabilirdi. Meşinleri güneş ışığını yansıtan üç valiz çok yakın bir yolculuğu haber verir gibiydi.

— Eğer ilgilenirseniz, fotoğrafları tabedince size de gönderebilirim, dedi.

Telefon numarasını bir sigara paketinin üstüne not etmiştim. Ayrıca söylemişti bize, rehberde de vardı. Jansen, Froidevaux Sokağı, No: 9, Danton 75-21.

Belleğimizin bazen polaroid fotoğraflarına benzer bir süreç izlediğine inanmak gerekir. Aşağı yukarı otuz yıl boyunca Jansen'i hiç düşünmedim. İlişkilerimiz çok kısa bir zaman dilimi içinde yer almıştı. Haziran 1964'te Fransa'dan ayrıldı. Bense bu satırları Nisan 1992'de yazıyorum. Ondan bir daha hiç haber alamadım. Yaşıyor mu, yoksa öldü mü, bunu bile bilmiyorum. Anısı bende saklı kaldı ve işte 1992 ilkbaharının başında

yeniden ortaya çıkıyor. Acaba kız arkadaşımla arkasında mavi damgayla *"Foto Jansen. Kopya etmek yasak,"* yazılı olan, benim resmimizi bulduğum için mi, yoksa yalnızca bütün ilkbaharlar birbirine benziyor da ondan mı?

Bugün hava açıktı. Observatoire bahçesindeki ağaçlar tomurcuklanmıştı. Ve 1992 Nisanı 1964 Nisanı ve gelecekteki diğer nisan ayları ile bir benzerlik taşıyordu. Jansen'in hatırası öğleden sonra bana yapıştı ve bir daha da bırakmayacaktı. Jansen çok az tanıma fırsatı bulduğum birisi olarak kalacaktı.

Kim bilir? Benden başka birisi onun hakkında bir kitap yazar, bulduğu resimleri yayınlar. Cep kitabı büyüklüğünde, ünlü fotoğrafçılara adanmış siyah ciltli bir dizi. Niçin orada yer almasın? O bunu hak ediyor. Bu kitabı beklerken, şu sayfalar onu unutulmuşluktan, kendisinin sorumlu olduğu ve bilerek aradığı unutulmuşluktan kurtarırsa, çok mutlu olacağım. '

Burada onunla ilgili toparladığım özyaşam-sal bilgileri yazmanın gerekli olduğunu sanıyorum. 1920 yılında Anvers'te doğdu. Babasını pek az tanıyabildi. Annesi ve kendisi İtalyan uyrukluydu. Brüksel'de birkaç yıl okuduktan sonra, 1938 yılında Paris'e gitmek için Belçika'dan ayrıldı. Paris'te pek çok fotoğrafçının asistanı olarak çalıştı. Robert Capa ile tanıştı. Capa onu Ocak 1939'da Barselona'ya, Figu-eras'a götürdü. Orada İspanyol sürgünlerin Fransa sınırına göçünü izlediler. Aynı yılın temmuz ayında Capa ile Fransa turuna katıldı. Savaşın ilanı üzerine Capa Birleşik Devletler'e gitmeyi teklif etti ve iki vize ayarladı. Jansen sonunda Fransa'da kalmaya karar verdi. İşgalin ilk iki yılını Paris'te geçirdi. Bir İtalyan gazete--cinin yardımıyla Tempo dergisinin fotoğraf servisinde çalıştı. Ama bu onun bir baskın sırasında yakalanarak bir Yahudi olarak Drancy kampına katılmasına engel olamadı. Orada İtalya Büyükelçiliği'nin vatandaşlarını özgür bıraktı-rıncaya kadar kaldı. Sonra Haute Savoie'ya sığındı ve savaşın sonuna kadar orada kaldı. Paris' e dönünce Capa'yı buldu, birlikte Berlin'e gittiler. Sonraki yıllarda Magnum Ajansı için çalıştı. Capa'nın ve atölyesinin duvarında resmini gördüğüm arkadaşı Colette Laurent'ın ölümünden sonra gitgide daha çok içine kapandı.

Bu ayrıntıları verirken rahatsızlık duyuyorum, düşünüyorum da Jansen'in bunların yazıya döküldüğünü görseydi, bayağı canı sıkılırdı. Az konuşan bir adamdı. Unutulmak için her şeyi yapmış olmalı. 1964 yılının haziran ayında

Meksika’ya gidecek ve bir daha da yaşama belirtisi göstermeyecek kadar. Bana sık sık, "Oraya gittiğim zaman adresimi bildirmek için size bir kart atarım,” derdi. Boş yere bekledim. Bir gün bu sayfaları okuyabileceğini hiç sanmıyorum. Eğer bu gerçekleşirse, o zaman Cuernava-ca’dan ya da başka bir yerden bir kart alabilirim. İçinde yalnızca şu sözcükler yer alan bir kart: "Sesinizi kesin!”

Ama hayır, hiçbir şey almayacaktım. Sanatında ve yaşamında sahip olduğu çok değerli, aynı zamanda elde edilmesi çok güç olan niteliği anlamak için fotoğraflarından birine bakmak yeterli: Sessizliği muhafaza etmek. Bir gün öğleden sonra onu ziyaret etmiştim, hana arkadaşımla benim bankta çektiği resmimizi vermişti. İlerde ne yapmak İstediğimi sormuştu, hen de cevap vermiştim:

— Yazmak.

Bu iş ona ‘dairenin karesi’ -kullandığı terim aynen böyleydi- gibi geliyordu. Öyle ya,

17/2

Kötü Bir İlkbahar yazı sözcüklerle yazılır, oysa sessizliği arıyordu. Ama sözcükler? İşte ona göre ilginç olan sözcüklerle sessizliği yaratmak olmalıydı. Bir kahkaha patlatmıştı:

— Demek bunu yapmaya çalışacaksınız ha? Size güveniyorum. Ama bu sizi uykunuzdan alıkoymasın...

Tüm basılı harfler arasında üç noktayı tercih ettiğini söylemişti bana.

Yaklaşık yirmi beş yıldır çektiği fotoğraflar konusunda ona sorular sormuştum. Bana üst üste konulmuş üç deri valizi göstermişti:

— Hepsini onların içine koydum... Eğer ilginizi çekerse...

Ayağa kalkmış, uyuşuk bir hareketle üstteki valizi açmıştı. Ağzına kadar doluydu, birkaç resim yere düşmüştü. Onları yerden almamıştı bile. Valizin

içindekileri karıştırdı, diğer resimler valizden taşıyor, yere dağılıyordu. Sonunda bir albüm bulmuş ve bana uzatmıştı.

— Alın. Bunu aşağı yukarı sizin yaşımzday-ken yaptım... Dünyada kalan tek örneğinin bu olması gerek. .. Onu size veriyorum...

1946 yılında İsviçre Cenevre'de Colombi-ere Yayınları tarafından yayınlanmış Kar ve Güneş'ti bu.

Yere düşen fotoğrafları toplayıp valize yerleştirmiştim. Hepsini böyle darmadağınık bırakmanın yazık olduğunu, bu üç valizin içindekileri sınıflandırıp düzenlemek gerektiğini söylemiştim. Şaşkın bi'r halde bana bakmıştı:

— Zamanınız olmayacak... Gelecek ay Meksika'ya gitmek'zorundayım.

Yine de bu işi sonuçlandırmayı deneyebilirdim. Öğrenimimi bıraktığım için gündüzleri yapacak bir işim yoktu. Terk edilmiş bir apartmanın mobilyalarını, tablolarını, halılarını, kitaplarını satarak bir yıl geçinecek kadar para da kazanmıştım.

Jansen'in bu girişimim konusunda ne düşündüğünü asla bilemeyeceğim. Sanırım, hiç ilgi duymuyordu. Kendisi yokken gelip işimi sürdürebilmem için bana atölyenin yedek anahtarını vermişti. Büyük beyaz odada sık sık yalnız oluyordum ve Jansen her gelişinde beni gördüğüne şaşırmışa benziyordu. Bir akşam, ben fotoğrafları ayırırken, kanepeye oturmuştu, hiçbir şey demeden beni izliyordu. Sonunda bana şu soruyu sormuştu:

— Bunu neden yapıyorsunuz?

O akşam birdenbire benim girişimimle ilgilenmişe benziyordu. Ona, yitip gitmiş insanlara ve nesnelere tanıklık ettiklerine göre bu resimlerin belgesel değeri bulunduğunu söyledim. Omuz silkti.

— Artık onları görmeye katlanamıyorum...

Onda henüz rastlamadığım sert bir tonda

konuşuyordu

— Anlıyor musunuz, küçüğüm, bütün bu fotoğrafların her biri benim için bir pişmanlık sanki... Her şeyi kökünden kazıyıp atmak en ıyisı...

‘Dairenin karesi’ ya da ‘kökünden kazımak’ gibi tam bir Fransızca deyim kullandığında, yabancı söyleyişi daha belirgin oluyordu.

O zamanlar kırk dört yaşındaydı, şimdi onun ruh halini daha iyi anlıyorum. Bütün bunları unutmak, belleğini yitirmek isterdi... Ama her zaman böyle olmamıştı. Gerçekten de, her resmin arkasına ayrıntılı bir şekilde çekildiği tarihi, yeri, resimde yer alan kimsenin adını yazmış ve hatta birtakım yorumlar da eklemişti. Bunu ona belirtmiştim:

— O zamanlar ben de sizin kadar meraklıydım demek... Ama o gün bugün çok değiştim...

Telefon çalmıştı ve her zamanki cümleyi söylemişti bana.

— Onlara burada olmadığımı söylersiniz...

Bir kadın sesi. Daha önce de pek çok kez

aramıştı. Nicole adında bir kadın. Telefona hep ben cevap veriyordum. Jansen arayanın kim olduğunu bile bilmek istemiyordu. Ve ben onu kanepenin ucunda tek başına oturup sessizlikte arka arkaya çalan telefonun zilini dinlerken hayal ediyordum.

Bazen kapı çalınıyordu. Jansen benden hiçbir zaman kapıyı açmamamı rica etmişti. Çünkü insanlar -bu belirsiz sözcüğü kullanıyordu-içeri girebilir ve onu atölyede bekleyebilirlerdi. Her kapı çalınışında sokağa bakan camlı bölmeden görünmemek için kanepenin arkasına saklanıyordum. Birden atölyeye kilidi kırıp da girmiş hissine kapılıyor, kapıyı çalan kimsenin içerde şüpheli birinin varlığını sezip en yakın polis karakoluna haber vermesinden korkuyordum.

Kendi deyimiyle ‘son kare’ peşine düşmüştü. Gerçekten de, arayanların hep aynı kimseler olduğunu fark etmiştim. Bu Nicole, bir de Me-yendrofflar -Jansen onları öyle adlandırıyordu- Jansen’in en kısa zamanda aramasını istiyorlardı. Bu konudaki kesin ilgisizliğine karşın isimleri bir kâğıda

yazıyor ve mesajları ona iletiyordum. Başka anılar arasında Nicole'ün, Meyendrofflar'ın ve sık sık telefon eden diğer iki kişinin, Jacques Besse ve Eugene Deckers adının yazılı olduğu kağıtlardan birini buldum.

Jansen 'son kare' terimini kullanıyordu, çünkü ilişkilerinin alanı son yıllarda gitgide daralmıştı. Sonunda Robert Capa'nın ve bir süre sonra da Colette Laurent'ın ölümlerinin onun yaşamında bir kopma yarattığını anlamıştım.

Colette Laurent hakkında fazla bir şey bilmiyordum. Çektiği fotoğrafların pek çoğunda yer alıyordu, ama Jansen ondan çok az söz ederdi.

Yirmi yıl sonra çocukluğumda bu kadınla karşılaştığımı ve ondan Jansen'e benim de söz edebileceğimi öğrendim. Ama resimlerde onu tanıyamamıştım. Ondan bana kalan yalnızca bir izlenim, bir koku, kahverengi saçlar ve derslerime iyi çalışıp çalışmadığımı soran tatlı bir sesti. Böylece birtakım rastlantıları unuturuz, birtakım insanlarla yaşamımızda pek çok kez karşılaşmışızdır, ama bundan şüphelenmeyiz bile.

Jansen ile tanıştığım o ilkbahardan daha önceki bir ilkbaharda, on yaşlarındayken annemle birlikte yürüyorduk, Saint-Germain Bulvarı ile Saint-Guillaume Sokağı'nın kesiştiği köşe başında bir kadına rastlamıştık. Yolda volta atıyorduk, annemle o kadın da konuşuyordu. Sözler zamanın içinde yitip gitti, ama güneşle yıkanan o kaldırımı ve onun adını hatırlıyo-ru ıı: Colette. Daha sonra, onun dış ülkelere yaptığı bir yolculuk sırasında, kötü koşullarda öldüğünü duymuştum. Bu beni çok etkilemişti. Hayatımın iki ânı arasında bir bağlantı kurabilmem için on yıl kadar beklemek gerekecekti. Saint-Guillaume Sokağı'nın köşe başındaki o öğleden sonra ile Froidevaux Sokağı'ndaki Jansen'in atölyesine gidiş-gelişlerim arasında yani. Bir uçtan bir uca yürüyerek yarım saat, ama zaman içinde upuzun bir yol... Ve bağlantı noktası Colette Laurent' dı. Jansen için çok şey ifade ettiğinden ve karmaşık bir yaşam sürdüğünden başka onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Çok genç yaşta uzak bir taşra kentinden Paris'e gelmişti.

Az önce onun Paris'teki ilk gününü hayal etmeye çalışıyordum. Bugüne benzeyen bir gün olduğuna, bugünkü gibi havanın bir açıp bir kapadığı, karla karışık yağmur yağdığına emindim. Atlantik rüzgârı ağaçların dallarını sallar, şemsiyeleri ters çevirir. Yoldan geçenler kapıların saçak altlarına sığınır. Martıların çığlıkları duyulur. Austerlitz Rıhtımı boyunca

güneş ıslak kaldırımları ve Bitki Bahçesi’nin demirlerini parlatır. O, büyük vaatler sunan ve yağmurla yıkanan bu koca kenti ilk kez boydan boya geçer. Lyon Garı’na yeni gelmiştir.

Colette Laurent’a ilişkin bir anım da çocukluğuma uzanıyor. Ailem, yazları Deauvil-le’de, Republique Bulvarı’nın orada küçük bir bungalov kiralardı. Colette Laurent bir akşam habersizce çıkıp gelmişti. Çok yorgun görünüyordu. Küçük salona kapanmış ve iki gün boyunca uyumuştu. Annemle ben onu rahatsız etmemek için alçak sesle konuşurduk.

Uyandığı sabah beni sahile götürmek istemişti. Onun yanında yürüyorum, kemerlerin altında. Clement Marot Kitabevi’nin oradan karşıya geçiyoruz. Elini omzuma koydu. Dosdoğru sahile inmek yerine beni Royal Oteli'ne kadar sürüklüyor. Otelin kapısının önünde hana:

— Resepsiyondaki beye Colette için mektup olup olmadığını sorarsın... diyor.

İçeri giriyor ve kekeleyerek kapıcıya ‘Colette için mektup' olup olmadığını soruyorum. Soruma şaşırmışa benzemiyor. Üzerinde mavi mürekkeple COLETTE yazan büyük, kahverengi ve kalın bir zarf uzatıyor.

Otelden çıkıyor ve zarfı ona veriyorum. Açıyor, içine bakıyor. Zarfın içinde ne vardı, hâlâ merak ederim.

Sonra birlikte sahile kadar yürüyoruz. Güneş adlı barın yanındaki plaj sandalyelerine oturuyoruz. Bu saatte burada ikimizden başka kimse yok.

Fotoğraf fihristinin iki nüsha olması amacıyla biri kendi, diğeri Jansen için Clairefonta-ine marka iki kırmızı defter almıştım. Meksika yolculuğu sırasında ilgisizlik ya da dalgınlık sonucu emeğimin meyvesini kaybetmesinden korkuyordum. Bu yüzden kopyasını saklamak istiyordum. Bugün sayfalarını karıştırdığım zaman garip bir duyguya, hayali fotoğrafların ayrıntılı kataloğunu inceliyor olma duygusuna kapılıyorum. Bu fotoğrafların başına ne geldi acaba? Bunları çekmiş olan insana ne olduğunu bilmeyince gel de çık i§in içinden! Jansen o üç valizi de yanına aldı mı, yoksa gitmeden onları parçalayıp attı mı? Bu üç valizi ne yapmayı düşündüğünü ona sormuştum. Bana onların kendisine ayakbağı olduğunu

ve özellikle de bagaj sınırını aşmak istemediğini söylemişti. Ama onları Paris'te benim yanımda bırakmayı teklif etmemişti bana. En iyi olasılıkla, şu anda Meksika'nın bir kenar mahallesinde çürüyorlardır.

Atölyede her zamankinden daha uzun süre kaldığım bir gece, atölyeye dönmüş ve beni daha önce birinci deftere not ettiklerimi ikincisine çekerken yakalamıştı. Omzumun üzerinden eğilmiş:

— Bu bir derviş işi, küçüğüm... Çok yorulmadınız mı, diye sormuştu.

Sesinde keskin bir alay seziyordum.

— Yerinizde olsam, daha ileri giderdim... İki defterle yetinmezdim. Bu resimlerde görünen yerlerin ve kişilerin isimlerinin yazılı olduğu alfabetik genel bir fihrist de hazırlardım...

Gülümsüyordu. Keyfim kaçmıştı. Benimle alay ettiğini düşünüyordum. Ertesi gün fihristi alfabetik sırayla büyük bir ajandaya yazmaya başladım. Zaman zaman valizlerden sırayla çıkardığım fotoğraf yığını arasında kanepeye oturup bir defterlere bir ajandaya yazıyordum. Bu kez Jansen'in gülümsemesi yüzünde dondu. Şaşkınlıkla beni izliyordu.

— Şaka yapıyordum, oğlum... Siz sözümü ciddiye aldınız...

Ben şaka yapmıyordum. Eğer bu işe giriş-tiysem, insanların ve eserlerinin iz bırakmadan yok olmasına katlanamadığım içindi. Ama her zaman buna bir çözüm bulabilir miydik? Ve sonuçta Jansen de aynı kaygıyı taşımıştı. Sakladığım fihriste bakarken, fotoğrafların çoğunun Paris manzaraları ve portreler olduğunu fark ediyorum. İlk fotoğraflarının arkasına nerede çektiğini not etmişti. Yoksa neresi olduğunu anlayabilmem zor olacaktı. Merdivenler, kaldırım kenarları, kanallar, banklar, duvarlardaki yırtık afişler ya da tahta perdeler yer alıyordu bu fotoğraflarda. Hiçbir çarpıcılıkları yoktu, yalnızca kendine özgü bir bakış, dikkatli ve hüzünlü anlatımını unutamadığım bir bakış.

Fotoğrafların arasında, mektup kağıdı üzerinde Jansen tarafından ve 'Doğal Işık' başlığı altında bazı notlar buldum. Bir sinema dergisinin ondan yazmasını istediği bir makaleydi bu. Çünkü Jansen altmışlı yılların başında

bazı genç yönetmenlere savaş sırasında Amerikalı kameramanların kullandıkları ışık tekniklerini öğreterek gönüllü teknik danışmanlık yapmıştı. Bu notlar o zaman neden beni bu kadar etkiledi? O andan sonra Jansen’in ‘Doğal Işık’ adını verdiği şeyi bulmanın ne derece güç olduğunun farkına vardım.

Jansen, sokaklardaki afişleri, en eskilerinin ortaya çıkması için kendisinin yırttığını açıkladı bana. Parçaları tabaka tabaka soyuyor ve tahtada ya da duvarda kalan son kağıt parçalarına kadar resimlerini özenle çekiyordu.

Fotoğrafları tarih sırasına göre numaralan-dırmıştım:

325. *Envierge Sokağı tahtaperdesi*

326. *Gasnier-Guy Duvarı*

327. *Lauzin Sokağı’n^daki merdiven*

328. *Mare Geçi.di*

329. *Jansen Sokağı garajı*

330. *Alphonse-Daudet Sokağı ile Leneveux Sokağının kesiştiği köşedeki eski çınarın yeri.*

331. *Westermann Sokağı yoku§u*

332. *Colette, L'Aude Sokağı*

Jansen’in portrelerini çektiklerinin listesini çıkarmıştım. Onları caddelerde, kahvelerde, bir gezinti esnasında tesadüf[e]n çekmişti.

Benimki, bugün beni Luxembourg bahçesinin limonluğuna sürükledi. Kestane ağaçlarının gölgelediği alanı geçtim. Bul oyunu alanının önünde durdum. Birkaç adam oyunu tartışıyordu. Dikkatim içlerinde en iri olanında sabitleşti. Beyaz bir gömlek giymişti. Jansen'in bir resmini hatırladım. Arkasında fihriste çektiğim şu sözler yer alıyordu: *Michel* L. *Passy iskelesi. Tarih belirsiz.* Beyaz gömlekli genç bir adam çok yoğun bir ışıkta dirseğini mermer bir şömineye dayamıştı.

Jansen bu fotoğrafı çektiği koşulları çok iyi hatırlıyordu. Meteliksizdi ve her türlü insan tanıyan Robert Capa ona çok kolay ve iyi para getiren bir iş bulmuştu. Bu iş stüdyo fotoğrafları için gerekli olan tüm malzeme ile Passy Rıh-tımı'nda oturan bir Amerikalı bayanın evine gitmeyi gerektiriyordu.

Jansen apartmanın terasları, genişliği ve şatafatı karşısında şaşırıp kalmıştı. Amerikalı kadın elli yaşlarında, hâlâ güzel bir kadındı. Ama yanındaki genç Fransız’ın annesi denebilirdi. Jansen işte bu gencin fotoğraflarını çekecekti. Amerikalı bayan bu Michel L.'nin Hollywood tarzı bir sürü portresini istiyordu. Bu tür işi iyi bilen birisi olarak Jansen projektörleri yerleştirmişti. Ve bu ‘Michel L.’nin fotoğraflarının getirdiği para ile altı ay geçinmişti.

Demir topu atmaya hazırlanan adamı izledikçe onun ‘Michel L' olduğuna daha çok emin oluyordum. Bu resimde beni etkileyen şey, Michel L.’nin kendisine tuhaf bir bakış veren, şakaklarına doğru çekik, ince derili petek gözleriydi. Bu gözler insanda bakış açısı normalden daha genişmiş duygusu uyandırıyordu. Ve karşımda duran adamın da tıpkı Michel L.’ninki gibi şakaklara doğru çekik gözleri vardı, silueti de onunkinin aynıydı. Beyaz gömlek de gri saçlara ve şiş yüze karşın benzerliği kuvvetlendiriyordu.

Saha demir bir parmaklıkla çevrelenmişti ve ben bu sınırı geçmeye ve oyunu bozmaya cesaret edemiyordum. Bugünün bul oyuncusuyla Jansen’in fotoğraflarını çektiği 'Michel L.’ arasında kırk yıldan fazla bir uzaklık vardı.

Oyun arkadaşlarından biri topu atarken o, parmaklığa yaklaşmıştı. Sırtı bana dönüktü.

— Affedersiniz, bayım...

Sesim öylesine dümdüzdü ki, duymadı.

— Affedersiniz, bayım... Size bir şey sormak istiyordum...

Bu kez, çok daha yüksek sesle konuşmuş ve heceleri iyice belli etmiştim. Döndü. Tam önünde duruyordum.

— Fotoğrafçı Francis Jansen’i tanır mıydınız?

Garip gözleri ufukta bir şeye takılmış gibiydi.

— Ne dediniz?

— Bir zamanlar fotoğrafçı Francis Jansen'e fotoğraf çektirdiniz mi, onu öğrenmek istiyordum.

Ama, öteki tarafta, ötekiler arasında bir tartışma çıkıyordu. İçlerinden biri yanımıza geldi:

— Lemoine... Sıra sende...

Şimdi şaşı gibi baktığı ve artık beni görmediği izlenimine kapılmıştım. Bununla birlikte bana:

— Affedersiniz... Atışımı yapmalıyım... dedi.

Pozisyonunu aldı ve topu fırlattı. Diğerleri bağrışıyordu. Etrafını sardılar. Oyunun kurallarını bilmiyordum, ama kazandığını sanırım. Her ne olursa olsun beni tamamen unutmuştu.

Şimdi valizlerden birkaç fotoğraf almadığıma pişmanım. Jansen farkına bile varmazdı. Hatta ilgimi çeken bütün fotoğrafları bana vermesini isteseydim, eminim, kabul ederdi.

Sonra, o sırada insanın aklına iç dökmeye yol açacak sorular sormak gelmiyor. Bu yüzden nezaketen Colette Laurent'dan söz etmekten kaçınıyordum. Bunun için de pişmanım.

Sakladığım tek fotoğraf da işte onun fotoğrafı. Henüz onu on yıl önce tanıdığımdan habersizdim, ama yine de yüzü bana bir şeyler hatırlatıyor olmalıydı.

Fotoğraf, *Colette. Donube* Köyü *No: 12,* ibaresini taşıyor. Yaz saati dolayısıyla gün akşamın onuna kadar uzadığında ve trafik gürültüsü sona erdiğinde kaybettiklerimi ve orada oturanları bulmak için uzak mahallelere gitmemin yeterli olacağı hayaline kapılıyorum. Donube Köyü, Peupliers Geçidi ya da Bois-des-Coures Sokağı'na. Colette, bu resimde sırtını bir köşkün giriş kapısına dayamış, elleri yağmurluğunun ceplerinde. Ona her

bakışımda bir acı duyarım. Sabahları, gece gördüğünüz düşü hatırlamaya çalışırsınız, yalnızca küçük parçacıklar

 kalmıştır, birleştirmeye çalışırsınız, ama uçup giderler. Ben, bu kadını başka bir yaşamda tanıdım ve bunu hatırlamak için çaba sarf ediyorum. Bir gün belki bu sessizlik ve belleksizlik tabakasını kırmayı başaracağım.

Jansen atölyeye gittikçe daha az gelir olmuştu. Saat yediye doğru telefon ederdi.

— Alo... Katıp, sen mı sı n?

Bana bu lakabı takmıştı. Gelen giden olup olmadığını, davetsiz bir ziyaretçiyle karşılaşma tehlikesi olmadan rahatça dönüp dönemeyeceğini sorardı. Ona güvence verirdim. Öğleden sonra Meyendorfflarİa küçük bir telefon konuşması yalnızca. Hayır, Nicole'den haber yok.

— O halde geliyorum, derdi. Az sonra görüşürüz, katip.

Bazen, yarım saat sonra tekrar arardı:

— Nicole'ün oralarda olmadığına emin misiniz? Gerçekten gelebilir miyim?

İşimi bırakır, biraz daha onu beklerdim. Ama gelmezdi. O zaman atölyeyi terk ederdim. Mezarlık boyunca Froidevaux Sokağı’nı izlerdim. O ay ağaçlar yeşermişti. Jansen’in geçmesini gözleyen Nicole’ün bu ağaçlardan birinin arkasına saklanmasından korkardım. Beni görünce, bana doğru gelecek ve onun nerede olduğunu soracaktı. Ayrıca, sol taraftaki kaldırıma çıkan küçük sokakların köşesinde nöbet tutabilir ve onu Jansen’e götürürüm ümidiyle beni uzaktan takip edebilirdi. Hızlı adımlarla yürür ve gizlice arkama bakardım. Önceleri, Jansen’in bana söyledikleri yüzünden Nicole’ü bir tehlike olarak görüyordum.

Nicole, bir öğleden sonra, Jansen yokken atölyeye geldi ve kapıyı çaldı. Aniden ona kapıyı açmaya karar verdim. Telefonda ona sürekli olarak Jansen'in evde olmadığını söylemekten rahatsız olmuştum.

Kapı aralığından beni gördüğü zaman gözlerinde kaygılı bir şaşkınlık anlatımı belirdi. Belki de bir an Jansen’in kesinlikle gittiğini ve atölyeye yeni bir kiracı yerleştiğini düşünmüştü. .

Onu hemen rahatlattım. Evet, telefona cevap veren bendim. Evet, Francis'in bir arkadaşıydım.

Onu içeri aldım, ikimiz de oturduk. O kanepeye, ben koltuklardan birine. Defterleri, büyük ajandayı, açık valizi ve fotoğraf yığınını fark etmişti. Francis için çalışıp çalışmadığımı sordu.

— Çektiği tüm fotoğrafların bir kataloğunu yapmaya çalışıyorum.

Ciddiyetle başını salladı.

— Ah evet... Güzel... Çok iyi...

Aramızda bir an bir huzursuzluk oldu. Sessizliği o. bozdu:

— Nerede olduğunu bilmiyor musunuz?

Çekingen, aynı zamanda aceleci bir tonla

sormuştu bunu.

— Hayır... Gitgide daha az geliyor buraya..

Çantasından bir sigara tabakası çıkardı. Açıyor, kapatıyordu. Gözlerimin içine dimdik baktı:

— Benim için araya girip bana son bir görüşme sağlamasını söyleyemez misiniz?

Hafifçe güldü.

— Onu uzun zamandır mı tanıyorsunuz, diye sordum.

— Altı aydır.

Daha fazlasını öğrenmek isterdim. Jan-sen’ in yaşamını paylaşmış mıydı?

Sanki uzun yıllardır buraya gelmemiş ve nelerin değiştiğini saptamak istermiş gibi merakla etrafına bakıyordu. Yirmi beş yaşlarında olmalıydı. Esmer, açık renk gözlüydü. Açık yeşil mi, yoksa gri miydi?

— İlginç bir insandır, dedi. Çok kibardır bir anda ortadan kayboluverir... Size de bu oyunu oynadı mı?

Ona, genellikle Jansen’in nerede olduğunu bilmediğimi söyledim.

— On beş gündür beni ne görmek istiyor, ne de telefonda konuşmak.

— Bunun kasıtlı olduğunu sanmıyorum, dedim.

— Hayır... Hayır... biliyorum. Zaman zaman yapar bunu... Ortadan yok olur. .. Ölü numarası yapar... Daha sonra ortaya çıkıyor...

Tabakasından bir sigara çıkardı ve bana uzattı. Sigara kullanmadığımı söylemeye cesaret edemedim. Kendisi de bir tane aldı. Sonra bir çakmakla benimkini yaktı. Bir nefes çektim ve öksürdüm.

— Bunu nasıl açıklarsınız, diye aniden sordu.

— Neyi?

— Ölü numarası yapma saplantısını.

Bir an duraksadım. Sonra:

— Belki de yaşadığı bazı olaylar yüzünden... dedim.

Bakışlarım duvardaki Colette Laurent’ın fotoğrafına takılıp kaldı. O da yirmi beş yaşlarındaydı.

— Belki işinize engel oluyorum...

Kalkıp gitmek üzereydi. Bana elini uzatacak ve mutlaka Jansen için gereksiz yeni bir mesaj bırakacaktı.

— Hayır hayır... Biraz daha kalın... Kim bilir... Her an gelebilir... dedim.

— Ve beni burada görmekten memnun olur mu diyorsunuz?

Bana gülümsüyordu. Atölyeye girdiğinden beri bana ilk kez dikkat ediyordu. O ana kadar Jansen'in gölgesindeydim.

— Bunun sorumluluğunu alıyor musunuz?

— Kesinlikle, diye cevapladım.

— O halde kötü bir sürprizle karşılaşabilir.

— Hayır. Eminim, sizi görmekten memnun olur. Kendi içine kapanma eğilimi var.

Utangaçlığımı ve duru gözleriyle beni izlemesinin yarattığı rahatsızlığı gizlemek için birden geveze kesilmiştim.

— Biraz zorlanmazsa, ömür boyu ölü numarası yapabilir, diye ekledim.

Yerdeki defterleri ve ajandayı kapattım, fotoğraf kümesini valizlerden birine yerleştirdim.

— Onunla nasıl tanıştınız, diye sordum.

— Oh, tesadüfen... Buraya çok yakın bir yerde... Bir kahvede...

— Acaba bu Denfert-Rochereau'da, arkadaşımla beraber ona rastladığımız kahve mi?

Kaşlarını çattı, açık renk gözlerine ters düşen esmer kaşlarını.

— Mesleğini öğrendiğim zaman fotoğrafımı çekmesini istedim... İşim için ihtiyacım vardı... Beni buraya getirdi... Ve çok güzel resimlerimi çekti...

Bu resimler henüz benim elime geçmemişti. Sıraya dizdiklerimin en yenisi 1954 yılından kalmaydı. Belki de o tarihten sonra hiçbir şey saklamamıştı.

— O halde, yanlış anlamadıysam sizi sekreter olarak tuttu?

Hâlâ saydam gözleriyle beni inceliyordu.

— Hayır, hayır, dedim. Artık bir sekretere ihtiyacı yok. Gitgide daha az çalışıyor.

Önceki gün Jansen beni atölyenin yakınındaki küçük bir lokantaya davet etmişti. Rolleif-lex'ini yanına almıştı. Yemeğin sonunda onu masanın üstüne koymuş ve bana bittiğini, artık onu kullanmak İstemediğini açıklamıştı. Onu bana hediye ediyordu. Bunun gerçekten çok üzücü olduğunu söylemiştim.

— "Zamanında bitirmesini bilmek gerek."

Her zamankinden fazla içmişti. Yemek boyunca bir şişe viskiyi bitirmişti, ama bunu çok az belli ediyordu: Yalnızca bakışlarında hafif bir • sis vardı, konuşması da ağırlaşmıştı.

— Eğer devam edersem, kataloğunuz için daha fazla iş çıkacak. Ve bu kadar sizce yeterli değil mi?

Raspail Bulvarı'nda oda tuttuğu otele kadar ona eşlik ettim. Atölyeye dönmek istemiyordu. Ona göre o 'ufaklık' onu kapıda bekleyebilirdi. Ve gerçekten o 'kendisi gibi biriyle' zaman kaybediyordu.

O, orada, karşımda, kanepede oturuyordu. Akşamın yedisi olmuştu bile ve hava kararmaktaydı.

— Bugün döneceğini sanıyor musunuz, diye sordu.

Gelmeyeceğinden emindim. Buralarda bir yerde yalnız başına yemeğe gidecek, sonra gene Raspail Bulvarı'ndaki otel odasına dönecekti. En azından az sonra beni arayıp lokantada randevu vermezse tabii. Ve ben, Nicole'ün burada olduğunu söylersem, tepkisi ne olurdu acaba?

Derhal ahizeyi Nicole'ün aldığını düşünecek ve Brüksel ya da Cenevre' den telefon ediyor gibi yapacak, hatta onunla konuşmayı kabul bile edecekti. Ona, orada biraz daha kalması gerektiğini söyleyecekti.

Ama telefon çalmadı. Sessizlik içinde karşılıklı oturuyorduk.

— Onu biraz daha bekleyebilir miyim?

— İstediğiniz kadar...

Oda kararmaya başlamıştı. Işığı yakmak için ayağa kalktım. Düğmeye bastığımı görünce:

— Hayır... Yakmayın... dedi.

Dönüp kanepeye oturdum. Varlığımı unuttuğu duygusuna kapıldım. Sonra başını bana doğru kaldırdı:

— Çok kıskanç biriyle yaşıyorum. Işığı görürse gelip kapıyı çalabilir...

Sessiz sessiz oturuyordum. Ona, kapıyı açıp bu olası ziyaretçiye atölyede kimsenin olmadığını açıklayabileceğimi söylemeyi cesaret

edemiyordum

Düşüncemi tahmin etmiş gibi:

— Sizi itip içerde olup olmadığımı kontrol etmek için içeriye girebilir. Hatta suratınızı bile dağıtabilir...

— Kocanız mı?

— Evet.

Bir gün Jansen'in onu civardaki bir lokantaya akşam yemeğine davet ettiğini anlattı. Kocası tesadüfen onları yakalamıştı. Dosdoğru masalarına gelmiş ve onu elinin tersiyle tokatla-mıştı. Dudaklarını kanatan iki tokat atmıştı. Sonra Jansen'in araya girmesine meydan vermeden kaçıp gitmişti. Onları kaldırımda beklemişti. Arkalarından, biraz uzaktan yürüyor, ağaçların ve Montparnasse Mezarlığı'nı ayıran bitmez tükenmez duvarların çevrelediği yol boyunca onları izliyordu. Jansen'le birlikte atölyeye girmiş ve kocası yaklaşık bir saat boyunca kapının önünde dikilip kalmıştı.

Nicole bu kötü maceradan sonra Jansen’in onu görmekten çekindiğini düşünüyordu. Öylesine sakin, öylesine özgür bir insan olan Jan-sen’in o akşamki rahatsızlığını tahmin edebiliyordum.

Kocasının kendisinden on yaş daha büyük olduğunu açıkladı bana. Mim sanatçısıydı ve o zamanlar 'sol kıyı’ kabareleri denilen yerde çalışıyordu. Daha sonra onu iki ya da üç kez öğleden sonra Froidevaux Sokağı’nda Nicole’ü atölyeden çıkarken yakalamak için dolaşırken gördüm. Beni küstahça süzüyordu. Oldukça iri, esmer, romantik görünüşlüydü. Bir gün ona doğru ilerledim: "Birisini mi arıyorsunuz?” dedim. "Nicole’ü arıyorum," diye yanıtladı.

Hafifçe burundan çıkan tiyatrocu sesi. Görünüşüne ve bakışına göre aktör Gerard Philip-pe ile olan hafif benzerliğinden yararlanıyordu. Bir tür siyah redingot giymişti ve çok uzun bir fular takmıştı. "Hangi Nicole? Öyle çok Nicole var ki..." demiştim.

Bana küçümseyen bir bakışla bakmış ve Denfort-Rochereau Meydanı’na doğru sahneden çıkıyormuş gibi fuları rüzgarda uçuşarak yapmacıklı bir tavırla dönüş yapmıştı.

Nicole loş ışıkta saatine baktı.

— Tamam... Işığı yakabilirsiniz... Tehlike geçti... Ecole buissoniere’deki numarasına başlamıştır.

— Ecole buissoniere mi?

— Bir kabare. Her gece iki-üç numara yapar.

Sahne adıyla Mim Gil diye anılıyordu. Fonda Jules Laforgues ve Tristan Corbiere’in şiirleri üzerine bir numara yapıyordu. Şiirleri Nicole’e kaydettirmişti. Böylece ay ışığı gibi bir ışık altında o gösterisini yaparken, her gece Nicole’ün sesi duyuluyordu.

Bana kocasının çok kaba olduğunu söylüyordu. Onu bir kadının, eğer yaşantısını paylaşıyorsa vücut ve ruh olarak sanatçıya ait olması gerektiğine inandırmaya çalışıyordu. En olmadık nedenlerle kıskançlık krizlerine

giriyordu. Ve bu kıskançlık nöbetleri Jansen’i tanıdıktan sonra hastalıklı bir hal almıştı.

Saat ona doğru elinde valizi, Puits del’Er-mite Sokağı’ndaki Vieille Grille Kabaresi için l’Ecole buissoniere’den ayrılacaktı. Valizdeki tek eşyası şiirlerin kayıtlı olduğu bantları çalmaya yarayan teybiydi.

Ya Jansen, bence o neredeydi? Gerçekten bunu bilmediğimi söyledim. Bir an kendimi ilginç göstermek için Raspail Bulvarı’ndaki oteli söylemek istedim, ama sustum. Evine kadar ona eşlik etmemi istedi benden. Kocası gelmeden eve dönmesi daha iyi olurdu. Bana yine ondan söz etti. Ona hiç saygı duymuyordu elbette, hatta kıskançlığını ve sanatçı geçinmesini komik bile buluyordu. Ama ondan korktuğunu pekala hissediyordum. Her zaman on bir buçukta Nicole’ün dönüp dönmediğini kontrol etmek için dönerdi. Sonra, numarasını yaptığı son kabareye, Contrescarpe Mahallesi’ndeki binaya doğru yola çıkardı. Orada sabahın ikisine kadar kalır ve Nicole’ü kendisiyle gelmeye zorlardı.

Denfert-Rocherau Bulvarı’nda ağaçların altında yürüyorduk, Jansen hakkında bana sorular soruyordu. Ve ben kaçamak cevaplar veriyordum: Evet, işi dolayısıyla seyahat ediyor ve bana hiç mektup yazmıyordu. Sonra habersizce geliyor ve aynı gün kayboluyordu. Gerçek bir hava akımı. Durdu ve başını bana doğru kaldırdı:

— Bakın... Bir gün atölyeye gelirse, bana gizlice telefon edebilir misiniz? Hemen gelirim... Bana kapıyı açacağına eminim.

Yağmurluğunun cebinden bir kağıt parçası çıkardı ve kalemim olup olmadığını sordu. Telefon numarasını yazıyordu:

— Günün ve gecenin hangi saati olursa olsun, bana haber vermek için arayın.

— Ya kocanız?

— Ha... Kocam...

Omzunu silkti. Görünüşe bakılırsa aşılması imkansız bir engel gibi gelmiyordu bu ona.

‘Hapishaneye giriş’ diye adlandırdığı şeyi geciktirmeye çalışıyordu. İsimleri bugün bana çalışkan taşrayı anımsatan -Ulm, Rataud, Cla-ude-Bernard, Pierre et Marie Curie- sokaklarında bir tur attık. Ay ışığında iç karartıcı olan ve yalnız geçmeye asla cesaret edemeyeceğim Pantheon Meydanı’ndan geçtik. Yıllar sonra geriye bakınca, semt bir ateşkes sonrası gibi sessizdi gibi geliyor bana. Zaten o akşam otuz yıl sonra bile sık sık rüyalarıma giriyor. Kanepede onun yanına oturmuşum. Öylesine uzak ki bir heykelle oturuyor duygusuna kapılıyorum. Bekleye bekleye taş kesilmiş herhalde. Gün bitimi yaz ışıltısı atölyeyi dolduruyor. Robert Capa'nın ve Colette’in resimleri duvardan kaldırılmış. Artık burada hiç kimse oturmuyor. Jansen Meksika'ya gitmiş. Ve biz, biz yok yere beklemeyi sürdürüyoruz.

île

•tjr

Sainte-Genevieve Tepesi'nin eteğinde Ecos-se adlı bir çıkmaz sokağa girdik. Yağmur yağmaya başlamıştı. Son binanın önünde durdu. Garaj kapısı ardına kadar açıktı. Parmağını dudağına bastırdı ve beni girişteki hole sürükledi. Lambayı yakmadı.

Hole bakan soldaki ilk kapının altından ışık süzülüyordu.

— Gelmiş bile, diye kulağıma fısıldadı. Dayak yiyeceğim.

Onun ağzında bu söz beni şaşırttı. Yağmur gittikçe hızlanıyordu.

— Size bir şemsiye bile veremeyeceğim. Bakışlarım kapı altından süzülen ışığa takılı

kalmıştı. Dışarı çıkmasından korkuyordum.

— Holde kalıp yağmurun durmasını beklemelisiniz. Ne de olsa kocam sizi tanımıyor...

Elimi sıkıyordu.

— Eğer Francis gelirse,, hemen bana haber verirsiniz... Söz mü?

Lambayı yaktı ve anahtarı kilide soktu. Son bir kez bana baktı ve içeri girdi. Titrek bir sesle:

— Merhaba Gil, dediğini duydum..

Öteki sesini çıkarmıyordu. Kapı kapandı.

Işık sönmeden holün duvarında, diğet posta kutuları arasında onlarınkini fark edecek zaman buldum. Kırmızı harflerle

Nicole ve Gil Şair Mim

yazısı çerçeve içine alınmıştı.

Yere düşen bir mobilya sesi. Birisi kapıya çarptı. Nicole'ün sesi:

— Bırak beni...

Çırpınıyordu sanki. Öteki hâlâ sessizdi. Nicole sanki biri onu boğuyormuş gibi boğuk boğuk bağırıyordu. Araya girip giremeyeceğimi düşündüm; ama saçağın altında, karanlıkta hareketsiz duruyordum. Yağmur önümde, kaldırımın ortasında bir birikinti oluşturmuştu bile.

İlk seferkinden daha kuvvetli olarak "Bırak beni," diye bağırdı Nicole. Kapıyı çalmaya hazırlanıyordum ki, ışık söndü. Bir dakika sonra, yatak gıcırtıları, sonra iç çekmeler ve Nicole'ün halâ, "Bırak beni," diyen boğuk sesi.

Nicole kesik kesik sızlanmaya devam ederken ve ben yatak gıcırtılarını dinlerken yağmur halâ yağıyordu. Sonra yağmur bir çiselti halini aldı.

Arkamda giriş ışığı yandığında garaj kapısından geçmek üzereydim. Her ikisi de holdeydiler ve adamın elinde bir valiz vardı. Sol kolu Nicole'ün omzundaydı. Önümden geçtiler ve Nicole beni tanımazlıktan geldi. Ama köşeyi dönerken arkasına baktı ve bana küçük bir el işareti yaptı.

Güneşli bir mayıs günü, Jansen beni işbaşında yakalamıştı. Ona Nicole’den söz etmiştim. İlgisizce beni dinlemişti.

— Bu küçük hanım çok nazik, dedi, ama ben onun babası yaşındayım...

Nicole'ün kocasının işinin ne olduğunu pek kavrayamıyordu, lokantada Nicole’ü tokatladığı geceyi hatırladığında bir mim sanatçısının bu kadar saldırgan olabileceğine hâlâ şaşıyordu. O, mim sanatçılarının çok yavaş ve yumuşak hareketli olduklarını düşünürdü.

Birlikte dışarı çıkmıştık. Henüz birkaç adım atmıştık ki mezarlığın içinden geçen yüksek duvarlarla çevrelenmiş yolun köşesinde nöbet bekleyen silueti fark ettim: Mim Gil. Siyah bir ceket ile pantolon giymişti. Gömleğinin geniş yakası ceketinin arkasını gizliyordu.

— İşte... bakın eski bir tanıdık, dedi Jansen.

Mim Gil kollarını kavuşturmuş, önünden

geçmemizi bekliyordu. Onu görmezlikten gelerek karşı kaldırımda ilerliyorduk. Caddeyi geçti ve bizim yürümekte olduğumuz kaldırımın ortasına dikildi. Kollarını yeniden kavuşturmuştu, bacakları ise hafifçe ayrıktı.

— Dövüşmek zorunda mı kalacağız dersiniz, diye sordu Jansen.

Onun hizasına gelmiştik ve o vurmaya hazır bir boksör gibi sağdan sola, soldan sağa sıçrayarak yolumuzu kapatıyordu. Üstüne yürüdüm. Sol eli mekanik bir şekilde yanağımda patladı.

— Gelin, dedi Jansen bana.

Ve beni kolumdan tutup çekti. Öteki, Jan-sen'e döndü:

— Siz, fotoğrafçı, beklemekle bir şey kaybetmezsiniz.

Sesinin metalik bir tınısı ve Come-die-Française’in bazı üyelerininki gibi vurgulu diksiyonu vardı. Nicole bana onun aynı zamanda bir tiyatrocu olduğunu ve gösterisinin son metnini kendisinin kasete aldığını söylemişti. Bu Alfred Jarry'nin *Ubu Roi* adlı oyunundan uzun bir parçaydı. Anlaşılan, buna çok önem veriyordu. Bu bir yiğitlik parçası ve numarasının son perdesiydi.

Denfert-Rochereau Meydanı’na doğru yürümeyi sürdürdük. Arkama döndüm. Uzaktan, güneşin altında, yalnızca siyah kostümü ve siyah saçları ayırt edilebiliyordu. Mezarlığın etkisinden miydi acaba? Bu siluette uğursuz bir şeyler vardı.

— Bizi izliyor mu, diye sordu Jansen.

— Evet.

O zaman bana yirmi yıl önce, George V İs-tasyonu’ndan çıkarken uğradığı baskını anlattı.

Metroda siyahlar giyinmiş esmer bir adamın karşısında oturmuştu. Önce onu sade bir yolcu sanmıştı, ama birkaç dakika sonra adamı; onları, kendisini ve on kişilik bir grubu merkeze götüren polis ekibinde görmüştü. Adamın metro koridorlarında kendisini izlediğini pek az fark etmişti. Mim Gil siyah giysileriyle ona bu polisi hatırlatmıştı.

Mim sanatçısı elleri cebinde hâlâ bizi izlemeyi sürdürüyordu. Çocukluğumda beni korkutan bir müzik parçasını ıslıkla çaldığını duyuyordum: ‘O küçük bir gemiydi.’

Jansen ile ilk tanıştığımız kahvenin terasına oturduk. Öteki kaldırımda bizim hizamızda durdu ve kollarını kavuşturdu. Jansen parmağıyla bana onu işaret etti:

— Yirmi yıl önceki polis memuru kadar yapışkan, dedi. Hem belki aynı insandır.

Güneş gözümü alıyordu. Çiğ ve keskin ışıkta kara bir leke önümüzde uçuşuyordu. Yaklaşıyordu. Şimdi Mim sanatçısı Gil güneşimizi

gölgeliyordu. Acaba bize Tristan Corbi-ere’in bir şiiri eşliğinde gölge oyunuyla pantomimlerinden birini mi yapacaktı?

Orada, masamızın önünde, ayakta duruyordu. Omuzlarını silkti ve kendini beğenmiş bir hareketle Denf^{e}rt-Rochereau Garı’na doğru uzaklaştı.

— Paris’ten ayrılmamın zamanı geldi, dedi Jansen, çünkü her şey yorucu ve gülünç olmaya başladı.

Tüm bu ayrıntıları hatırlarken, Jansen’in bakış açısına göre değerlendiriyorum. Onunla görüştüğüm birkaç hafta boyunca, varlıkları ve nesneleri çok uzaktan inceliyordu. Ve sonunda onda kalan belirsiz tanıma noktaları ve belli belirsiz siluetler oluyordu. Ve bir karşılıklılık olgusuyla, bu varlıklar ve bu nesneler o dokununca gerçekliklerini yitiriyordu. Mim sanatçısı Gil ve karısının bugün bir yerlerde yaşıyor olmaları mümkün müdür acaba? Bunu inanmayı ve aşağıdaki sahneyi hayal etmeyi ne kadar denesem boşuna, gerçekten inanamıyorum: Otuz yıl sonra onlara Paris’te rastlıyorum. Üçümüz de yaşlanmışız. Bir kahvenin terasına oturuyoruz. Ve sakin sakin Jansen’i ve 1964 yılının ilkbaharını yad ediyoruz. Bana bilmece gibi gelen her şey o anda açık, hatta sıradan geliyor olacaktı.

Böylece, Jansen’in Meksika’ya gitmeden kısa bir süre önce atölyeye birkaç arkadaşını davet ettiği geceye, şu Jansen’in gülerek ‘Veda İçkisi’ dediği geceye geliyoruz.

Bu gecenin anımsayınca, unuttuğum yüzleri hatırlama ve onları bir fotoğraf gibi belirleme ihtiyacı duyuyorum. Ama bunca yıldan sonra çizgiler siliniyor, gitgide aldatıcı olan bir şüphe yüzleri yıpratıyor. Kanıtların ve^ tanıkların yok olması için otuz yıl yeterli bir süre. Hem sonra o anda Jansen ve arkadaşları arasındaki ilişkinin gevşediğini hissetmiştim. Onları artık hiç görmeyecekti, ama buna üzülür gibi görünmüyordu. Onlar ise, uzun zamandır yaşam belirtisi göstermeyen Jansen’in bu gece kendilerini davet etmesine şaşırmış olmalıydılar. Konuşma başlıyor, ama hemen sonra sönüyordu. Ve bütün bu insanların arasında bir bağ olması gereken Jansen öylesine uzak duruyordu ki, sanki bir bekleme salonunda tesadüfen bir araya gelmişler diyeceği gelirdi insanın. Sayılarının az olması rahatsızlıklarını belirginleştiriyordu. Dört kişiydiler. Birbirlerinden uzak oturuyorlardı. Jansen bu gecenin tuhaflığına uygun bir masa hazırlamıştı.

Zaman zaman biri kendisine bir bardak viski ya da tuzlu bisküvi almak için kalkıp masaya doğru yürüyordu. Ve diğerlerinin sessizliği bu hareketi alışılmamış bir görkemle sarıyordu.

‘Veda İçkisi’nde Colette Laurent’la birlikte bir bahçede çekilmiş resimlerini fihristime yerleştirdiğime göre, Jansen’in uzun yıllardır tanıdığı elli yaşlarında bir çift olan Meyendorfflar konuklar arasındaydı. Adam esmer, zayıf, ince yüzlüydü, hafiften renkli gözlükler takıyordu. Çok tatlı bir sesle konuşuyordu ve bana hayatta ne yapmayı düşündüğümü soracak kadar yakınlık göstermişti. Bir zamanlar doktormuş, ama sanırım artık doktorluk yapmıyordu. Karısı ufak tefek, esmer bir kadındı. Topuz yaptığı saçları ve çıkık elmacık kemikleri ile eski bir balerine benziyordu. Hafif bir Amerikan aksa-nı vardı. Diğer iki konuk, Jacques Besse ve Eugene Deckers’di. Onlara pek çok kez telefonda Jansen’in evde olmadığını söylemiştim. Jacques Besse gençliğinde yetenekli bir müzisyenmiş. Eugene Deckers boş zamanlarını resme ayırıyordu ve Saint Louis’de kocaman bir çatı katına taşınmıştık Belçika asıllıydı ve hayatını kazanmak için B serisi İngiliz filmlerinde -iki dil bildiği için- ikinci rollerde oynuyordu. Ama tüm bunları o zaman bilmiyordum. O akşam kendime fazla soru sormadan onları izlemekle yetiniyordum. İnsanın kendini sık sık tuhaf arkadaş ortamlarında bulduğu bir yaştaydım, ancak sonuçta bu da ötekilerden daha tuhaf değildi.

Akşamın sonuna doğru, ortam gevşedi. Hava hâlâ aydınlıktı. Ortalığı biraz canlandırmaya çalışan Eugene Deckers dışarıda, atölyenin önündeki banka oturarak bir içki içmeyi teklif etti. Atölyenin kapısını yarı açık bırakarak hep birlikte dışarı çıktık. F roidevaux Sokağı’ndan artık araba geçmiyordu. İlkbahar esintisiyle

(l> Sonradan Jacques Besse*in Jean-Pau) Sartre’ın *Sinekler*'inin partisyonunu ve Dede *d'Anvm* filminin müziğini yapmıştı. Bulduğum son adresleri: Hegesip-pe-Moreau Sokağı, No: 15 Paris XVIII ve Chesnaie Şatosu, Chailles (Loir ve Cher), Tel: 27 (Çev.)

Eugene Deckers pek çok sergi açtı. 1977 yılında Paris'te öldü. Adresi: Anjou Rıhtımı No: 25, Paris. (Çev.) yaprakların hışırtısını ve Denfert-Rochereau’ya doğru akan trafiğin uzaktan gelen uğultusunu duyuyorduk.

Deckers meze tepsisini getiriyordu. Onun arkasından Jansen, atölyedeki koltuklardan birini sürüklüyordu. Koltuğu kaldırımın ortasına koydu ve oturması için Bayan Meyendorff'a işaret etti. Birdenbire eski zamanların, Robert Capa ile birlikte olduğu akşamların Jansen'i olmuştu. Deckers elinde tepsisi şef garsonu oynuyordu. Kahverengi kıvırcık saçları, korsan kafası ile Jansen'in bana anlattığı, Capa'nın yeşil Ford'uyla sürüklediği o hareketli gecelere onun da katıldığı hayal edilebilirdi. Başlangıçtaki gerginlik kayboluyordu. Doktor Meyendorff, banka, Jacques Besse'in yanına oturmuş ve tatlı sesiyle onunla konuşuyordu. Bayan Meyendorff, Jansen ve Deckers kaldırımda, ayakta, ellerinde bardakları, sanki bir kokteyl partideymişçesine sohbete dalmışlardı. Bayan Meyendorff sonunda açık havada koltuğa oturdu. Jansen, Jacques Besse'e döndü:

— Bize Cambriole'ü söyler misin?

Yirmi iki yaşında bestelediği bu parça eskiden dikkatleri Jacques Besse'in üzerine çekmişti. Hatta yeni bir müzisyen kuşağının başında yer almıştı.

— Hayır, canım istemiyor. ..

Yüzünde hüzünlü bir gülümseme belirdi. Uzun zamandır beste yapmıyordu.

Şimdi sesleri sokağın sessizliğinde birbirine karışıyordu. Doktor Meyendorff'un yumuşacık ve çok yavaş, karısının kalın, Deckers'in kahkaha tınılı sesi. Yalnızca Jacques Besse, dudaklarında bir gülümseme, sessizce Meyen-dorff'u dinliyordu. Ben biraz uzakta duruyor ve mezarlıkla kesişen yolun başına bakıyordum. Mim sanatçısı Gil gelebilir, Nicole'ün gelip bize katılacağını düşünerek kollarını kavuşturup uzakta bekleyebilirdi. Ama hayır. Bir ara Jansen yaklaştı ve bana:

— Eee, memnun musun? Bu akşam hava güzel... Hayat sizin için yeni. başlıyor... dedi.

Doğruydu: Önümde bütün bu upuzun yıllar vardı daha.

Jansen bana Meyendorfflar'dan pek çok kez söz etmişti. Robert Capa ve Colette La-urent'ın ölümlerinin ardından onlarla sık sık görüşmüştü. Bayan de Meyendorff ruh çağırma ve gizli ilimlere inananlardandı. Doktor de Me-

yendorff -bu 'Veda İçkisi' akşamında bana verdiği kartviziti buldum: *Dr. Henri* de *Meyendorf, Ribera Sokağı No:12 Paris* XV/, *Auteil 28-15 ve* Le *Moulin, Fossombrone* (*Seine-et-Marne)*- boş zamanlarını eski Yunan üzerine araştırma yapmakla geçiriyordu. Orfe söyleni üzerine küçük bir eser de yazmıştı. (1>

Jansen birkaç ay boyunca Bayan de Meyen-dorff'un düzenlediği ruh çağırma seanslarına katılmıştı. Bu seanslar ölüleri konuşturmaya dayanıyordu. Bu tür gösteriler karşısında içgüdüsel bir güvensizlik ve büyük bir şüphe duyarım. Ama Jansen'in büyük bir bunalım döneminde buna başvurmasını anlayışla karşılıyorum. Ölüleri konuşturmak istiyorlardı, özellikle de onların rüyalarımızda değil gerçekten geri dönmelerini istiyorlardı. Onlar rüyalarımızda

<l> Orfc!e eı Orpheisme, Henri de Meyendorff. Paris. Sablier Yayınları, 1949. (Çev.) bizimledirler, ama öylesine uzak ve öylesine dalgındırlar ki...

Jansen'in bana söylediğine göre Meyen-dorfflar'la, Colette Laurent'la bahçede resimlerini çekmeden çok önce tanışmıştı. Onlarla on dokuz yaşındayken karşılaşmıştı. Sonra savaş patlak vermişti. Bayan de Meyendorff Amerikalı olduğu için o ve kocası Amerika'ya gitmişler, Paris'teki dairelerinin ve kırdaki evlerinin anahtarlarını Jansen' e bırakmışlardı. Jansen işgalin ilk iki yılında orada kalmıştı.

Sık sık Meyendorfflar'ın bana Jansen hakkında daha fazla bilgi verebilecek insanlar olduklarını düşündüm. Jansen Paris'ten ayrıldığı zaman, ben işimi bitirmiştim. Onun hakkında topladığım tüm belgeler kırmızı Clairefontaine marka defterde, alfabetik fihristte ve bana vermek inceliğini gösterdiği Kar ve Güneş albümünde yer alıyordu. Evet, Jansen hakkında bir kitap yazmak istiyorsam, Meyendorfflar'la görüşmem ve onların tanıklıklarına başvurmam gerekecekti.

On beş yıl kadar önce, kırmızı defterin sayfalarını karıştırırken Doktor de Meyendorff'un kartvizitini buldum. Telefon numarasını çevirdim, ama bu numara artık iptal olmuştu. Doktor o yılki rehberde yer almıyordu. İçimin rahat etmesi için Ribera Sokağı, 12 numaraya gittim. Kapıcı binada bu isimde birisinin oturmadığını söyledi.

Yaz tatilinin yaklaştığı, haziran ayında güzel bir cumartesi öğleden sonrasıydı. Saat iki sularıydı. Paris’te yalnızdım ve önümde amaçsız uzun bir gün vardı. Doktorun kartında yazılı olan Seine-et-Marne'daki adrese gitmeye karar verdim. Elbette, Fossombrone’da hâlâ bir Meyendorff’un oturup oturmadığını başka yollardan da öğrenebilir, sonra da ona telefon edebilirdim. Ama gidip yerinde kendim görmeyi tercih ettim.

Lyon Garı’na kadar metroya bindim. Sonra da banliyö hattı gişelerinden Fossombrone için bir bilet aldım. Melun'da tren değiştirmek gerekiyordu. Bindiğim vagon boştu ve ben günümü değerlendirecek bir amaç bulduğum için neredeyse mutluydum.

Keyfim Melun Garı’ndaki peronda Fos-sombrone’a gidecek treni beklerken kaçtı. Öğleden sonraki güneş, tek tük gelen yolcular ve on beş yıl önce tek bir kez gördüğüm ve kuşkusuz ölmüş ya da beni unutmuş olabilecek insanlara yapacağım bu ziyaret bende aniden bir ger-çekdışılık duygusu yarattı.

Vagonda iki kişiydik. Elinde bir alışveriş filesi bulunan altmış yaşlarında bir kadın karşıma oturmuştu.

— Aman Allahım... Ne sıcak...

Sesini duymak beni rahatlatmıştı, ama sesinin bu kadar berrak ve hafiften yankılı olması beni şaşırtmıştı. Koltuğun derisi sıcacıktı. Gölgeli tek bir yer yoktu.

— Fossombrone çok uzak mı, diye sordum.

— Üçüncü durak, dedi.

Alışveriş filesinde bir şeyler aradı ve sonunda aradığını buldu. Siyah bir cüzdan. Sus uyor-du. Sessizliği bozmak isterdim.

Kadın ikinci durakta indi. Tren yeniden hareket etti. Paniğe kapılmıştım. Bundan böyle yalnızdım. Trenin gitgide hızını artırarak beni sonu gelmez bir yolculuğa sürüklemesinden korkuyordum. Ama yavaşladı ve bej duvarının üzerinde pembeyle FOSSOMBRONE yazısını okuduğum küçük

bir garın önünde durdu. Garın içinde, gişelerin y.ınında bir gazete büfesi vardı. Günlük bir gazete satın aldım, tarihini kontrol edip başlıkları okudum.

Büfedeki adama Le Moulin adlı bir ev bilip bilmediğini sordum. Köyün ana yolunu izlemem ve ormanın sınırına kadar dosdoğru yürümem gerektiğini açıkladı.

Ana caddedeki evlerin panjurları güneş nedeniyle kapalıydı. Ortalıkta hiç kimseler yoktu. Tanımadığım bu köyün ortasında yalnız kalmaktan kaygılanmış olabilirdim. Ana cadde şimdi iki yanı çınar ağaçları ile çevrili bir yola dönüşmüştü. Güneş ışınları yaprakların arasından süzülüyordu. Bu sessizlik, yaprakların bu kımıltısızlığı, üzerinde yürüdüğüm bu gölgeler bende yeniden rüya görüyorum izlenimini yarattı. Dış dünyaya tutunabilmek için bir kez daha elimde tuttuğum gazetenin büyük başlıklarına ve tarihine baktım.

Sol tarafta, tam ormanın başladığı yerde bir çevre duvarı ve üzerinde beyaz boya ile LE MOULİN yazılı, yeşil tahta bir kapı vardı. Oldukça alçak olan çevre duvarından uzaklaştım ve yolun öteki tarafında evi görecek şekilde durdum. Birbiriyle bağlantılı bir sürü çiftlik binasından oluşmuş gibiydi ve başkaca bir köy yapısı özelliği taşımıyordu. Balkonu, büyük pencereleri ve önyüzündeki sarmaşığı ile bir bungalov havası taşıyordu. Uçsuz bucaksız park ağaçsız, düzlük bir yer haline gelmişti.

Çevre duvarı dik bir açı yapıyor ve ormanı çevreleyen yol boyunca yüz metre kadar daha uzanıyordu. Yol boyunca başka pek çok yapı vardı. Le Moulin'in komşusu cam açmalı beton-tabya beyaz bir villaydı. Yoldan beyaz bir çit ve kurtbağrı bitkisi kümesi ile ayrılmıştı. Hasır şapkalı bir kadın çim biçiyordu. Bir motor gürültüsünün sessizliği bozması beni rahatlatmıştı.

Kadının giriş kapısına yaklaşmasını bekledim. Beni görünce, çim biçme makinesini kapattı. Hasır şapkasını çıkarttı. Sarışın bir kadındı. Gelip kapıyı açtı.

— Le Moulin'de hâlâ Doktor de Meyendorff mu oturuyor?

Bu sözleri telaffuz etmekte zorluk çekmiştim. Sözcükler garip bir şekilde yankılanıyordu.

Sarışın kadın şaşkın şaşkın bana bakıyordu. Sesimde, gerginliğimde, Meyendorfflar'ın söylenişinde gösterişli ve yersiz bir şeyler vardı.

— Uzun zamandır Le Moulin'de oturan kimse yok, dedi. En azından ben bu evde oturmaya başladığımdan beri.

— Orayı ziyaret edebilir miyim?

— Güvenlik görevlisine sormak gerek. Buraya haftada üç kez gelir. Chally-en-Brere'de oturur.

— Peki ev sahiplerinin nerede olduklarını biliyor musunuz?

— Amerika'da yaşadıklarını sanıyorum.

Öyleyse ev sahiplerinin hâlâ Meyendorfflar

olması olasılığı çok kuvvetliydi.

— Ev ilginizi mi çekiyor? Satılık olduğuna eminim.

Beni bahçesine aldı ve kapıyı kapattı.

— Burada oturmuş olan birisi hakkında bir kitap yazıyorum, yalnızca buraları görmek istedim.

Yeniden görkemli bir ton kullandığım izlenimine kapıldım.

Bahçenin sonuna kadar bana eşlik etti. Bir parmaklık Le Moulin'in geniş bahçesiyle olan sınırı belirliyordu. Parmaklıkta kocaman bir delik vardı. Kadın bana onu gösterdi.

— Öteki tarafa geçmek çok kolay...

Rüya gördüğümü sanıyordum. Öyle tatlı bir sesi, öyle duru gözleri vardı ve öyle iyi davranıyordu ki... Bana yaklaştı, aniden kendi kendime onunla

kalıp onu daha yakından tanımak yerine, terk edilmiş bir evin çevresinde onun dediği gibi öteki tarafta gezmekle doğru yapıp yapmadığımı sordum.

— Siz gezerken gazetenizi ödünç alabilir miyim?

— Memnuniyetle.

— Televizyon programlarına bakmak için.

Gazeteyi ona uzattım.

— Rahat rahat bakın siz, kaygılanmayın. Ben gözcülük ederim.

Parmaklıktaki delikten geçtim ve düzlüğe çıktım. Eve doğru yürüdüm. İlerledikçe, düzlük yerini ortasından çakıllı bir yol geçen bakımsız bir çim alana bırakıyordu. Le Moulin giriş kapısından olduğu gibi aynı bungalov görüntüsünü veriyordu. Solda bina kapısı çıkarılmış ve artık arabalık haline gelmiş bir kilise ile devam ediyordu.

Zemin katta, panjurlar ve pencere-kapının yeşil renkli iki kapağı kapalıydı. Birbirinden on metre kadar aralıklı olan iki koca çınarın yaprakları birbirine karışmış, yeşil bir tavan oluşturmuşlardı. Bu bana bir güney kentinin gezinti yolunu çağrıştırıyordu. Güneş yakıcıydı ve bu ağaçların gölgesi bana bir anda serinlik duygusu verdi

İşte Jansen, Colette Laurent ve Meyen-dorfflar'ın resimlerini bu bahçede çekmişti. Çınarları ve sağdaki bilezikleri sarmaşık kaplı kuyuyu tanımıştım. Kırmızı deftere, 'Meyendorff ve Colette Laurent'ın Fossombrone'daki resimleri. Gölgede. İlkbahar ya da yaz. Kuyu. Tarih belirsiz,' diye kaydetmiştim. Jansen'e bu resmin hangi tarihte çekildiğini sormuştum, ama o omuz silkmişti.

Bina sağa doğru çıkıntı yapıyordu ve zemin kattaki pencerelerden birinin panjurları açıktı. Alnımı cama dayadım. Güneş ışınları köşedeki duvarda yansıyor, gölgeler bırakıyordu. Duvarda bir tablo asılıydı. Bayan de Meyendorff'un portresi. Odanın köşesinde maun ağacından bir çalışma masası vardı. Arkasındaki deri koltuğu seçebiliyordum. Pencerenin yanında

benzer iki koltuk daha. Sağdaki duvarda, yeşil kadife örtülü divanın üstünde kitap rafları.

Zamanın tozlarını azar azar bıraktığı bu odaya kapıyı zorlayarak girmek isterdim. Jan-sen bu koltuklara pek çok kez oturmuş olmalıydı. Onu bir öğleden sonra kütüphanedeki kitaplardan birini okurken hayal ediyordum. Buraya Colette Laurent ile gelmişti. Ve daha sonraları Bayan de Meyendorff ölüleri kuşkusuz bu çalışma masasında konuşturmuştu.

Diğer tarafta, çimlerin üstünde, sarışın kadın işinin başına dönmüştü. Motorun sakin ve güven verici homurtusunu duyuyordum.

65/5

Kötü Bir İlkbahar

Fossombrone'a bir daha hiç gitmedim. Ve bugün, on beş yıl sonra, Le Moulin'in satılmış olduğunu ve Meyendorfflar'ın yaşamlarını Amerika'nın bir yerinde sürdürdüklerini sanıyorum. Jansen'in 'Veda İçkisi'ne davet ettiği diğer insanlardan da yeni bir haber alamadım. 1974 yılının Mayıs ayında, bir öğleden sonra Bonne Nouvelle Bulvarı'nda, Gymnase Tiyat-rosu'nun orada Jacques Besse'le karşılaştım. Ona elimi uzattım, ama o bunun farkına varmadı. Sarhoştu, boş bakışları, kirli bir yaka ve birkaç günlük sakalıyla, beni tanımadan uzaklaşıp gitti.

Birkaç ay önce bir gece, geç vakit, Leslie Charteris'ten uyarlanan Saint adlı İngiliz polisiye diziyi seyretmek için televizyonu açmıştım, Eugene Deckers'i görünce çok şaşırdım. Sahne altmışların Londra'sında çekilmişti. Kim bilir belki de Deckers'in 'Veda İçkisi'ne geldiği yıl, aynı hafta çektikleriyle birlikte. Orada, ekranda bir otelin koridorundan geçiyordu. Kendi kendime bir dünyadan, her şeyin başka bir şeye dönüştüğü, yerçekimi kanunundan sıyrılmış, sonsuza kadar askıda kaldığınız bir dünyaya geçebilmenin çok tuhaf olduğunu düşünüyordum. Tıpkı, geriye hafızamdaki birkaç yankıdan başka bir şey kalmayan, Froidevaux Soka-ğı'ndaki o akşamdan, Deckers'in otel koridorundan sonsuza kadar geçeceği birkaç saniyenin kayıtlı olduğu filme geçilebildiği gibi.

O gece rüyamda kendimi Jansen'in atölyesinde görmüştüm. Eskiden olduğu gibi kanepeye oturmuş, duvardaki fotoğraflara bakıyordum. Jansen'e birlikte rastladığımız o zamanki kız arkadaşımla Colette Laurent arasındaki benzerlik karşısında birden irkildim. Onun da ne olduğunu bilmiyordum. Colette Laurent ile aynı kimse olduklarına inanmaya başlıyordum. Aradan yıllar geçmiş olması görüş açılarını bulandırmıştı. İkisinin de kumral saçları, gri gözleri vardı. Ve isimleri de aynıydı.

Atölyeden çıktım. Gece olmuştu ve hu beni şaşırtmıştı. Ekimde ya da kasımda olduğumuzu hatırlamıştım. Denfert-Rochereau'ya doğru yürüyordum. Montsouris Parkı'nın oradaki bir evde Colette ve başka birkaç kişiyle daha buluşacaktım. Her pazar akşamı orada buluşuyorduk. Ve rüyamda o akşam orada konuklar arasında Jacques Besse, Eugene Deckers, Doktor de Meyendorff ve karısının da olacağından emindim.

Froidevaux Sokağı bana hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu, uzaklıklar sonsuza akarmışçasına. Geç kalmaktan korkuyordum. Beni beklerler miydi acaba? Kaldırım kuru yapraklarla kaplanmıştı. Arkasında durgun suyunu düşündüğüm Montsouris su sarnıcının duvarı ve çimenli yokuşu boyunca yürüyordum. Önceleri bulanık olan, ama gitgide belirginleşen bir düşünce bana eşlik ediyordu: Adım Francis Jan-sen'di.

Jansen'in Paris'ten ayrılmasından bir gün önce, fotoğrafları valizlere yerleştirmek için atölyeye gelmiştim. Ani bir gidişi düşündürecek hiçbir şey yoktu. Bana temmuz sonuna kadar bir yere kıpırdamayacağını söylemişti. Birkaç gün önce ona defteri ve fihristin kopyalarını vermiştim. Önce alıp almamakta kararsızdı.

— Bunun şimdi benim için gerekli olduğuna inanıyor musunuz?

Sonra fihristin sayfalarını karıştırmıştı. Bazen bir sayfayı uzun uzun inceliyor, yüksek sesle bir isim söylüyordu, kim olduğunu hatırlamak ister gibi.

— Bugünlük bu kadar yeter...

Sert bir hareketle fihristin kapağını kapattı.

— İyi bir kâtip çalışması yaptınız... Sizi kutlarım...

Bu son gün, atölyeye gelerek beni fotoğrafları yerleştirirken yakaladığında gene kutladı:

— Gerçek bir arşiv uzmanı... Size müzelerde iş vermeli ...

O semtte bir lokantaya yemek yemeye gitmiştik. Rolleiflex yanındaydı. Yemekten sonra Raspail Bulvarı'nda yürüdük. Boissonade Caddesi'ne dönerken köşedeki Amerikan Merke-zi'nin duvarı ve ağaçları yanında tek başına yükselen otelin önünde durdu.

Kaldırımın tam ucuna kadar geriledi ve bu otelin pek çok resmini çekti.

— Paris'e geldiğim zaman kaldığım yer burası...

Geldiği günün akşamı hastalandığını ve on gün kadar yattığını anlattı. Karısıyla birlikte aynı otelde kalan Avusturyalı ilticacı bir doktor onu tedavi etmişti. Doktorun adı Ten-nent'dı.

O zaman onun bir resmini çekmiştim...

Aynı akşam bunu kontrol ettim. Claire-fontaine marka kırmızı deftere her şeyi tarih sırasına göre dizdiğim için bu fotoğraf listenin başında yer alıyordu:

1. *Doktor Tennent ve karısı. Luxembourg Parkı. Nisan 1938.*

— Ama henüz bu otelin resmini çekmemiştim... Envanterinize bunu da ekleyebilirsiniz...

'Sağ kıyı'ya kadar kendisiyle gelmemi önerdi, orada 'bir şey' arayacaktı. Önce Raspail İstasyonu'ndan metroya binmek istedi, ama haritada Opera durağına kadar pek çok aktarma yapılması gerektiğini görünce taksiyle gitmemize karar verdi.

Jansen şoföre İtalyanlar Bulvarı'nda, Paix Kahvesi'nin önünde durmasını söyledi. Ve bana bu kahvenin terasını göstererek.

— Beni burada bekleyin... Uzun sürmez... dedi.

Auber Sokağı’na doğru yöneldi. Bulvarda biraz yürüdüm. Babam beni pazar öğleden sonraları buraya getirirdi. O zamandan beri gelmemiştim. O pazar öğleden sonraları tartıldığı-mız, Grand Hotel’in girişinde yer alan otomatik tartının hâlâ yerinde'olup olmadığını merak ettiğim için kontrol ettim. Evet, aynı yerinde duruyordu. Üstüne çıkıp deliğine parayı atarak pembe biletin düşmesini beklemekten kendimi alamadım.

Müşteriler içerdeki masaların çevresinde sıkışırken, ben Paix Kahvesi’nin terasında yapayalnız oturmuştum, tuhaf hisler içindeydim. Bunun nedeni, haziran güneşi miydi, trafiğin gürültüsü mü, yoksa yeşilinin duvarların siyahıyla çarpıcı bir zıtlık oluşturduğu ağaçların yaprakları mı, yoksa yan masalardan duyduğum yabancı sesler mi? Tanımadığım bir şehirde kaybolmuş bir turist gibi hissediyordum kendimi. Pembe bilete sanki kim olduğumu bana hatırlatacak son nesneymiş gibi gözümü ayırmadan bakıyordum. Ama bu bilet rahatsızlığımı daha da artırır gibiydi. Bana yaşantımın, şimdiki zamanla bir bağlantı kurmakta güçlük çektiğim çok uzak bir ânını çağrıştırıyordu. Sonunda, babasıyla buraya gelen çocuğun ben

olup olmadığından şüpheye düştüm. Bir gevşeklik, bir bellek yitimi beni yavaş yavaş sarıyordu; tıpkı bana bir kamyonet çarptığı gün yüzüme eterli tampon uyguladıklarında uykunun beni sardığı gibi. Az sonra kim olduğumu bile unutacaktım ve çevremdeki bu yabancılardan hiçbiri bunu bana söyleyemeyecekti. Gözlerim yetmiş altı kilo olduğum yazılı olan pembe bilete dikili, bu uyuşukluğa karşı koymaya çalışıyordum. ,

Biri omzuma dokundu. Başımı kaldırdım, ama gözüme güneş giriyordu.

— Çok solgunsunuz...

Jansen’i gölge oyunu gibi görüyordum. Masaya, karşıma oturdu.

— Sıcaktandır, diye kekeledim, sanırım biraz rahatsızlandım...

Benim için bir bardak süt, kendisi için de viski ısmarladı.

— İçin, dedi, kendinizi daha iyi hissedersi-

mz.

Buzlu sütü yavaş yavaş içiyordum. Evet, çevremdeki dünya usul usul rengini ve şeklini yeniden kazanıyordu. Sanki bir dürbünün netlik ayarını yapar gibiydim. Karşımda oturan Jansen beni hoşgörü ile izliyordu.

— Tasalanmayın, küçüğüm, ben de sık sık boşluklara düşerim.

Jansen'le birlikte Grands Boulevards boyunca yürürken ağaçların yapraklan tatlı bir esinti ile kıpırdıyor, gölgeleri serinlik veriyordu. Concorde Meydanı'na gelmiştik. Champs -Elysees Parkı’na girdik. Jansen, Rolleiflex'i ile resimler çekiyordu, ama ben zar zor fark ediyordum. Objektifinin alabileceği çerçeveye kendi boyunca şöyle bir bakıyordu. Bununla birlikte fotoğraflarının her birindeki kesinliği biliyordum. Bir gün bu aldatıcı serbestlik karşısında hayretimi belli etmiştim. O zaman bana her şeye yumuşak ve sessiz bir açıdan yaklaşmak gerektiğini, yoksa o şeylerin kendilerini geri çekebileceklerini söylemişti.

Konuşa konuşa bir banka oturmuştuk, arada sırada ayağa kalkıyor, bir çocuk geçerken ya da bir ışık belirdiğinde fotoğraf makinesinin düğmesine basıyordu. Bir ara bacaklarını uzatıp üst üste atmış, başını uyuyormuş gibi eğik tutmuştu. Neyin resmini çektiğini sordum ona.

— Ayakkabılarımın, dedi.

Matignon Bulvarı'ndan, Saint-Honore Ma-hallesi'ne geçtik. Bana Magnum Ajansı'nın bulunduğu binayı gösterdi ve eskiden Robert Capa ile takıldıkları yakındaki bir kahvede bir şeyler içmeyi önerdi.

Köşedeki masalardan birine oturduk ve yine benim için bir bardak süt, kendisi için viski ısmarladı. Birdenbire:

— Colette'i işte bu kahvede tanıdım, dedi.

Ona sorular sormuş olmak ve Colette'in deftere yerleştirdiğim bazı resimleri hakkında konuşmuş olmak isterdim.

Colette. Donube Köyü. No:12.

Colette. Şemsiyeyle.

Colette. Pampelonne Plajı.

Colette. Cascades Sokağının merdivenleri.

Sonunda,

— Yazık, hepinizi o zamanlarda tanıyamadım, dedim.

Gülümsedi,

— Ama siz o zamanlar biberondan içiyordunuz daha...

Bana elimdeki süt bardağını gösteriyordu.

— Durun bir dakika... Kımıldamayın...

Rolleiflex'i masanın üstüne koydu ve deklanşöre bastı. Bu fotoğraf da o öğleden sonra çektiği öbür fotoğraflarla birlikte şu anda yanımda. Kolum havada, elimde bardak, gün ışığına karşı; dipte kahvenin açık kapısı, kaldırım ve yaz güneşiyle yıkanan sokak görünüyor. Anılarımdaki annemle birlikte, Colette Laurent' ın eşliğinde yürüdüğümüz yaz güneşinin aynı.

SJ*

Akşam yemeğinden sonra atölyeye kadar onunla geldim. Uzunca bir yürüyüş yaptık. Her zamankinden fazla konuşuyor ve ilk kez geleceğimle ilgili ayrıntılı sorular soruyordu. Yaşayacağım koşullar için kaygılanıyordu. Benimle aynı yaştayken Paris'teki iğreti yaşamını anlattı. Robert Capa ile tanışması hayatını kurtarmıştı. Yoksa belki de mesleğini sürdürecek cesareti bulamayacaktı. Hoş, zaten ona bu mesleği öğreten de Capa'ydı ya.

Saat gece yarısını geçmişti ve biz hâlâ Ma-ine Bulvarı’ndaki bir bankın üzerinde çene çalıyorduk. Pointer cinsi bir köpek kaldırımın üstünde, yalnız başına, hızlı adımlarla yürüyordu. Gelip bizi kokladı. Tasması yoktu. Jansen’i tanıyor gibiydi. Froidevaux Sokağı’na kadar önceleri uzaktan, sonra yaklaşarak bizimle birlikte yürüdü. Atölyenin önüne geldik; Jansen ceplerini karıştırdı, ama anahtarını bulamadı. Aniden bitkin düştü. Sanırım fazla içmişti. Bana verdiği yedek anahtarla ona kapıyı ben açtım.

Kapının aralığında elimi sıktı ve görkemli bir ses tonuyla:

— Her şey için teşekkürler, dedi.

Hafif sisli bir bakışla beni izliyordu. Ben köpeğin arkasından sıyrılarak içeri girdiğini söylemeye fırsat bulamadan, o kapıyı kapattı.

$

Ertesi gün, saat on bire doğru atölyeye telefon ettim. Cevap veren olmadı. Jansen’le aramızda kararlaştırdığımız şifreyi uygulamıştım.

Telefonu üç kez çaldırdıktan sonra kapatıyor, numarayı yeniden çeviriyordum. Fotoğrafları yerleştirme işini bitirmek için oraya gitmeye karar verdim. '

Her zaman olduğu gibi kapıyı bendeki anahtarla açtım. Üç valiz ve duvarda asılı duran Colette Laurent, Robert Capa ve Jansen’in resimleri ortadan kaybolmuştu. Orta sehpasının üstünde tabedilecek bir film duruyordu. Onu aynı gün öğleden sonra Delambre Caddesi’ ndeki dükkâna götürdüm. Birkaç gün sonra oraya döndüğüm zaman bana verdikleri zarfın içinde, birlikte Paris’te yaptığımız son gezinti esnasında Jansen’in çektiği bütün resimler yer alıyordu.

Bundan böyle onu beklemenin boşuna olmadığını artık iyi biliyordum.

Asma kattaki dolapları karıştırdım, ama içleri bomboştu. Ne tek bir giysi, ne de tek bir ayakkabı kalmıştı. Yatak çarşafları ve örtüsü kaldırılmıştı, döşek çıplaktı. Kül tablasında tek bir izmarit yoktu. Ne viski şişesi, ne de viski bardağı vardı artık. Uzun zamandır aranan bir adamın atölyesini

ziyaret eden bir polis müfettişi havasındaydım. Kendi kendime bunun bir yararı olmadığını, çünkü bu adamın burada oturduğuna ilişkin hiçbir kanıtın, bir parmak izinin bile bulunmadığını söylüyordum.

Kanepeye oturup kırmızı defteri ve fihristi inceleyerek saat beşe kadar bekledim. Görünüşe bakılırsa, Jansen defterlerin kopyalarını beraberinde götürmüştü. Belki Nicole gelirdi ve ona bundan böyle Jansen’i boş yere bekleme tehlikesinde olduğumuzu, gelecek yüzyılların birinde bir arkeologun ikimizi de kanepede taş kesmiş bir halde bulabileceğini söylemem gerekebilirdi. Froidevaux Sokağı bir kazı mahalli haline gelebilirdi. Montparnasse Mezarlığı’nın köşesinde heykelleşmiş bir halde mim sanatçısı Gil bulunacak ve onun kalp atışları duyulacaktı. Ve arkasından metalik sesiyle kaydettiği bir şiiri teybinden yayılacaktı.

Şeytanlar ve mucizeler Rüzgârlar ve dalgalar...

Ansızın aklıma bir şey geldi: Dün gece bizi izleyen ve Jansen’in haberi olmadan atölyeye giren pointer köpeğe ne olmuştu? Jansen onu beraberinde mi götürmüştü? Bugün bunu düşündüğümde o köpeğin zaten onun olup olmadığını merak ediyorum.

#

Daha geç bir vakit, akşama doğru atölyeye döndüm. Kanepenin üzerinde son bir gün ışığı oyalanmaktaydı. Bu duvarlar arasında boğucu bir sıcak vardı. Camlı kapıyı ittim. Ağaçların uğultusunu ve yoldan geçenlerin ayak seslerini duyuyordum. Denfert-Rochereau yönünde trafik gürültüsünün kesilmiş olması beni şaşırtmıştı. Sanki Jansen'in ardında bıraktığı yokluk ve boşluk duygusu ortak merkezli daireler halinde yayılıyor ve Paris yavaş yavaş boşalıyordu.

Gidişini bana neden bildirmedi, diye düşündüm. Ama şu birkaç belirti çok yaklaşmış gidişini sezdiriyordu: Raspail Bulvarı'ndaki otelin resmini çekmesi, Magnum Ajansı’nın bulunduğu eski yeri göstermesi, Robert Capa ve Colette Laurent ile gittikleri kahveyi bana gös-. termek için Saint-Honore Mahallesi’ne kadar yaptığımız uzun yürüyüş. Evet, benim eşliğimde gençliğinin geçtiği yerlere son bir kutsal ziyaret yapmıştı. Atölyenin bir köşesinde yer alan karanlık odanın kapısı yarı açıktı.

Arkadaşımla benim resimlerimizi tabettiği öğleden sonra kırmızı ampul karanlıkta parlıyordu. Kauçuk eldivenleriyle küvetin önünde duruyordu. Negatifleri bana uzatmıştı. Atölyeye geri döndüğümüzde güneş gözlerimi kamaştırmıştı.

Ona kızgın değildim. Hatta onu anlıyordum da... Onda bana yabancı olmayan bazı davranış biçimlerini ve kişilik özellikleri bulmuştum. Bana, "Tasalanmayın, küçüğüm, ben de sık sık boşluklara düşerim..." demişti. Geleceği göremezdim, ama şöyle böyle otuz yıl sonra, Jansen'in yaşına geldiğimde, artık telefonlara cevap vermeyecek ve tıpkı onun gibi bir haziran akşamı, bir hayalet köpekle birlikte ortadan kaybolacaktım.

Üç yıl sonra, tuhaf bir biçimde Jansen'in gidişiyle aynı güne rastlayan bir haziran akşamı onu çok düşündüm. Gidişinin yıldönümü olduğu için değil. Bir editör ilk kitabımı yayınlamayı kabul ediyordu ve ceketimin iç cebinde bana bu haberi veren mektup vardı.

Birlikte geçirdiğimiz son akşam Jansen'in geleceğime ilgi gösterdiğini hatırladım. Ve bugün bana kitabımın yakında basılacağı güvencesi veriliyordu. En sonunda, bir kaçak gibi yaşadığım belirsizlik ve bulanıklık döneminden kurtulmuştum. Jansen'in de yanımda olup rahatlamamı paylaşmasını isterdim. Froidevaux Sokağı'na yakın bir kahvenin terasına oturmuştum. Bir an, sanki Jansen hala oradaymış gibi, atölyenin kapısını çalmak geldi içimden.

Bu ilk kitabımı nasıl karşılardı acaba? Edebiyattan söz ettiğimiz gün bana verdiği sessizlik önerilerine uymamıştım. Tüm bunları sanırım fazla geveze bulurdu.

Benim yaşımdayken, Jansen yüzlerce fotoğrafa imzasını atmıştı. Bunların bazıları Kar ve GüneŞ, albümünde yer almıştı.

O akşam *Kar ve Güneş i* karıştırdım. Jansen İsviçreli editörün kendisine sorma gereği duymadan seçtiği bu anlamsız isimden sorumlu olmadığını söylemişti bana.

Sayfaları çevirdikçe Jansen'in iletmek istediklerini daha iyi anlıyordum. Benim sözcüklerle aynı şeyi yapmamın, sessizliği duyurmamın çok zor

olduğunu anlatmak istemişti bana. Kitabın ilk iki resminde de aynı altyazı vardı. *140 numara.* Bu fotoğraflar bir yaz günü Paris çevresindeki bina topluluklarından birini gösteriyordu. Ne bahçede, ne merdivenlerin başında bir kimse, ne de pencerelerde bir gölge. Jansen bana, Drancy kampında tanıştığı kendi yaşlarındaki bir arkadaşının orada oturduğunu açıklamıştı. İtalya Büyükelçiliği Jansen'i serbest bıraktığında, arkadaşı ona bu adrese gitmesini, ailesi ve bir kız arkadaşına kendisinden haberler vermesini istemişti. Jansen '140' numaraya gitmiş, ama arkadaşının belirttiği kimselerden hiçbirini bulamamıştı. Savaştan sonra, 1945 yılının ilkbaharında oraya tekrar gitmişti. Ama boşuna!

Jansen o zaman şaşırmış, ne yapacağını bilememiş, en azından arkadaşının yakınlarının yaşadığı yeri bir filme geçirmek üzere bu fotoğrafları çekmişti. Ama bahçe, meydan ve güneşin altındaki bomboş binalar onların yokluğunu daha çaresiz kılıyordu.

Albümdeki öbür fotoğraflar '140' numara adlı fotoğraftan daha önce çekilmişti. Çünkü bunlar Jansen Haute-Savoie'ya sığındığı zaman çekilmişti. Beyazı gökyüzünün mavisi ile tezat oluşturan karlı alanlar. Yamaçlarda kayak yapanlar olduğu sanılan siyah noktalar, oyuncak büyüklüğünde teleferik ve tepede güneş, '140' numaradaki o umursamaz güneş. Bu karın ve güneşin içinden bir boşluk, bir hiçlik süzülüyordu.

Jansen bazen bitkilerin, örümcek ağının, salyangoz kabuklarının, çiçeklerin, aralarından karınca sürüleri geçen otların fotoğraflarını çok yakından çekiyordu. Başka bir şey düşünmekten kurtulmak için dikkatini tek bir noktada topladığı hissediliyordu. Champs-Elysees Par-kı'nda bir banka oturduğumuzda bacak bacak üstüne atıp ayakkabılarının resmini çektiği anı hatırladım.

Ve yeniden, güneşin altında sonsuz beyazlıktaki dağların yamaçları, Fransa'nın güneyindeki şehirlerin boş meydanları, dar sokakları. Bazı resimler aynı altyazıyı taşıyordu. Tern-rn«z'da *Paris.* Temmuz benim doğduğum aydır ve bu ayda Paris terk edilmişe benzer. Ama Jansen bu boşluk ve terk edilmişlik izlenimiyle mücadele etmek için Paris'in kırsal görüntüsünü yakalamak istemişti. Sıra sıra ağaçlar, kanallar, çınarların gölgesindeki taşlı yollar, avlular, Saint-Germain de Charonne'un çanı,

Cascades Sokağı'nın merdivenleri... Yitik bir arılık, mutlu ve kaygısız yaşamak için oluşturulmuş, ama artık mutlu olunamayan dekorlar arıyordu.

Kötü Bir İlkbahar   81/6

Jansen bir f^{o}toğrafçının hiçbir şey olmadığını -kendi deyimiyle- doğal ışığı daha iyi yakalayabilmesi ve onu daha iyi çalışabilmesi için dekorla kaynaşması ve görünmez olması gerektiğini düşünürdü. Hatta Rolleiflex deklanşörünün sesi bile duyulmamalıydı. Makinesini gizleyebilmek isterdi. İşte ona göre arkadaşı Robert Capa’nın ölümü, tam bu istemle, bu baş dönmesiyle, bu sonsuza dek dekor içinde erimekle açıklanıyordu.

Dün Paskalya Yortusu’nun pazartesisiydi. Saint-Michel Bulvarı’nın eski Luxembourg Ga-rı’ndan Port-Royal’e uzanan bölümünde yürüyordum. Dolaşmaya çıkan bir sürü insan, parkın giriş kapısı önüne yığılmıştı. Ama benim yürüdüğüm yerde hiç kimse yoktu. Bir öğleden sonra Jansen bana aynı kaldırım üzerinde bulvarla küçük Royer-Collard Sokağı’nın köşesindeki kitapçıyı göstermişti. Burada tam savaştan önce, ressam Wols’ün fotoğraf sergisine katılmıştı. Onunla tanışmıştı ve Robert Capa kadar ona da hayranlık duyuyordu. İşgalin başında Wols’ün sığındığı Cassis’te onu ziyaret etmişti.

Ayakkabılarının resmini çekmeyi ona Wols öğ-retmıştı.

Jansen o gün dikkatimi Madencilik Oku-lu’nun dış yüzüne çekmişti. Burası insan boyu yüksekliğinde kurşun delikleriyle doluydu. Çatlak ve kenarları hafifçe parçalanmış bir levhada Paris’in kurtulduğu gün Jean Monvallier Boulogne diye yirmi yaşında birinin burada öldürüldüğü yazılıydı.

Bu ismi sarışın bir kızla yapılan bir kürek çekme yarışını, kırda küçük bir vadinin ve ırmağın kıyısında aynı sarışın kız ve arkadaşlarıyla yapılan pikniği çağrıştıran sesi nedeniyle unutmadım. Bütün bunlar bir ağustos öğleden sonrası duvarın önünde sonuçlanmıştı.

Ama bu pazartesi, levhanın orada olmadığını görünce şaşırdım. Birlikte oraya gittiğimiz o öğleden sonra Jansen’in kurşunlarla delik deşik olmuş o duvarın ve o levhanın resmini çekmediğine üzüldüm. Bu resmi de fihriste

kaydederdim. Ama orada aniden bu Jean Monvallier Bo-ulogne’un gerçekte var olup olmadığından şüpheye düştüm. Zaten artık hiçbir şeyden emin

olamıyordum

Parmaklıkların önündeki kalabalığı yararak bahçeye girdim. Bütün banklar, bütün sandalyeler doluydu. Parkın içlerine doğru büyük bir akın vardı. Gençler korkulukların ve ortadaki havuza inen merdivenin basamaklarına oturmuşlardı. Öylesine kalabalıktı ki, bahçenin bu bölümüne gitmenin imkânı yoktu artık.

Ama hiç önemli değildi. Kendimi bu kalabalık içinde kaybetmekten ve -Jansen’in deyimiyle-dekor içinde erimekten mutluydum.

Bir bankın ucuna oturabilecek kadar -yani yirmi santim kadar- yer buldum. Komşularım yer açmak zahmetine katlanmadılar bile. Bizi güneşten koruyan kestane ağaçlarının altında, beyaz mermerden Velleda heykelinin hemen yanında oturuyorduk. Arkamda bir kadın, arkadaşıyla sohbet ediyordu. Sözleri bana ninni gibi geliyordu. Raymond diye biriyle evlenen Suzanne’dan söz ediyorlardı. Raymond, Ro-bert’in arkadaşı, Robert de bu kadınlardan birinin kocasıydı. Başlangıçta dikkatimi konuştuklarında toplayıp ve Robert’in, Suzanne’ın ve Raymond’un kaderlerinin bir sır olmaktan çıkması için bazı ipuçları edinmeye çalışıyordum. Kim bilir? Sonsuz düzenlenişleri hiçbir zaman bilinemeyen bir rastlantının sonucu olarak, belki de Suzanne, Robert ve Raymond bir gün yolda Jansen’le karşılaşmışlardı.

İçim geçmişti. Sözcükler hâlâ. güneşli bir sis perdesinin içinden süzülüyordu. Raymond... Suzanne... Livry-Gargan... Temelde... Sıkıntı... Nice yakınlarındaki Eze-Sur-Mer... Diderot Bulva-rı’ndaki itfaiye kışlası... Yoldan geçen kalabalık bu yarı uyku halini artırıyordu. Jansen’in sözlerini hatırlıyordum. "Tasalanmayın, küçüğüm... Boşluklara düşmek benim de zaman zaman başıma gelir." Ama bu, henüz on dokuz yaşındayken Paix Kahvesi'nin terasında yaşadığım boşluk duygusuyla aynı şey değildi. Bu aşamalı kimlik kaybından neredeyse rahatlık duymuştum. Halâ birkaç sözcük duyuyordum. Kadınların sesi daha yumuşaktı ve daha uzaktan geliyordu. La Ferte-Alais... Çapkın... Onu, ona kibarca iade etti... Karavan... Dünya çevresinde bir gezi...

Bu bahçede, Paskalya Yortusu pazartesisi kalabalığının içinde kaybolup gidecektim. Hafızamı yitiriyordum. Artık Fransızca'yı da iyice anlayamıyordum. Zira komşularımın sözleri yalnızca seslerden ibaretti artık. Bir meslek icra etmek, yaşantıma bir tutarlılık sağlamak, milliyetimden emin olmak için, bir dili daha iyi konuşup daha iyi yazmak için otuz yıldır harcadığım çaba, bütün bu gerilim aniden gevşiyordu. Artık bitmişti. Bundan böyle hiçbir şeydim. Az sonra bu parktan bir metro istasyonuna, sonra bir gara ve bir limana gitmek için çıkacaktım. Parkın kapıları kapanırken benden geriye yalnızca bir bankın üzerinde, üstüme giydiğim çamura bulanmış yağmurluk kalacaktı.

Ortadan kaybolmasından önceki son günlerde, Jansen'in her zamankinden daha dalgın, aynı zamanda daha uzak göründüğünü hatırlıyorum. Onunla konuşurdum, ama o bana cevap vermezdi. Ya da sanki düşüncelerini bölmüşüm gibi sıçrar ve kibarca söylediklerimi tekrarlamamı isterdi.

Bir akşam, Raspail Bulvarı'ndaki oteline kadar ona eşlik etmiştim. Artık atölyede gittikçe daha seyrek yatıyordu. Bana bu otelin Paris'e ilk geldiği zaman kaldığı otelden yüz metre kadar ötede olduğunu ve bu kısa mesafeyi aşmak için otuz yıl geçmesi gerektiğini söylemiş-

tı.

Yüzünün ışığı gitmişti ve bana bir şeyler söylemek istediğini hissediyordum. Sonunda konuşmaya karar vermişti. Ama öylesine zorlanıyordu ki, söyledikleri karmakarışıktı. Fransızca konuşmakta zorluk çektiği sanılabilirdi. Anladığım kadarıyla, gitme hazırlıkları için gerekli olan belgeleri ve nüfus cüzdanı örneğini almak için Belçika ve İtalya elçiliklerine başvurmuştu. Burada bir karışıklık olmuştu. Doğum yeri olan Anvers'den İtalya Elçiliği'ne başka bir

Francis Jansen'in belgelerini göndermişlerdi. Bu adam da ölmüştü.

Sanırım, bu isim benzerliğiyle ilgili ek bilgi vermeleri için, atölyeden daha fazla telefon etmişti. Çünkü fotoğraflarını yerleştirdiğim defterin kabının üzerinde kendi el yazısı ile İtalyanca olarak, şu çok zor okunan sözcüklerin yazılı olduğunu görmüştüm: 'Jansen Francis, nato a Herenthals in Belgio il

25 aprile 1917. Arrestato a Roma. Detenuto a Roma, Fossoli campo, Deportato da Fossoli il 26 giugno 1944. Deceduto in luogo e data ignoti.'

O akşam, otelini geçmiştik ve Montparnas-se kavşağına doğru yürüyorduk. Artık hangi adam olduğunu bilmiyordu. Bana, belli bir zaman sonra zaten bildiğimiz, ama tembellikten ya da kaygısızlıktan dolayı kendi kendimizden bile gizlediğimiz gerçeği kabul ettiğimizi söyledi: Bir kardeşimiz, bir eşimiz bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen bir tarihte bizim yerimize ölür ve sonunda gölgesi bize karışır.